

**Упатство за спроведување на постапката
за утврдување на потребата,
определување на обемот и преглед на оцената на
влијанието врз животната средина во Република
Македонија**

**Зајакнување со управувањето на животната средина
Република Македонија**

PM Report Ref. No. 300033-06-RP-325

Скопје, 2006

*Environmental Management Strengthening
An EU funded project managed by the European Agency for Reconstruction*

Листа на кратенки

ОВЖС	Оцена на влијанието врз животната средина
МЖСПП	Министерство за животна средина и просторно планирање
НА	„Несоодветно во овој контекст“
НВО	Невладина организација
РМ	Република Македонија

СОДРЖИНА

- I. **ВОВЕД ВО УПАТСТВОТО**
- II. **ОЦЕНА НА ВЛИЈАНИЕТО ВРЗ ЖИВОТНАТА СРЕДИНА (ОВЖС)**
- III. **КРАТОК ДИЈАГРАМ ЗА ПОСТАПКИТЕ НА УТВРДУВАЊЕ НА ПОТРЕБАТА, ОПРЕДЕЛУВАЊЕ НА ОБЕМОТ И ПРЕГЛЕД НА ОВЖС**
- IV. **УПАТСТВА ЗА УТВРДУВАЊЕ НА ПОТРЕБАТА ОД ОВЖС**
 - a. Местото и улогата на постапката за утврдување на потребата од ОВЖС како дел од процесот на ОВЖС
 - б. Практични упатства за постапката за утврдување на потребата од ОВЖС
 - в. Чекори во фазата на утврдување на потребата од ОВЖС
 - г. Совети од други страни
 - д. Посета на предложената локација на проектот
- V. **УПАТСТВА ЗА ОПРЕДЕЛУВАЊЕ НА ОБЕМОТ НА ОВЖС**
 - a. Местото и улогата на постапката за определување на обемот на ОВЖС како дел од процесот на ОВЖС
 - б. Резиме на придобивките од одредувањето на обемот на ОВЖС
 - в. Како да се идентификуваат можни алтернативи во фазата на определување на обемот на ОВЖС
 - г. Пополнување на листата на проверка за определување на обемот на ОВЖС
 - д. Фокусирање на значителните влијанија
 - ѓ. Алтернативен начин за користење на листите на проверка
 - е. Содржина на студијата за ОВЖС
- VI. **УПАТСТВА ЗА ПРЕГЛЕД НА ОВЖС**
 - a. Основни информации за преглед на ОВЖС
 - б. Сеопфатен преглед на студијата за ОВЖС
 - в. Користење на листата на проверка
 - г. Преглед на студијата за ОВЖС во однос на квалитетот
 - д. Подетална проценка на квалитетот на студијата за ОВЖС
 - ѓ. Одредување на опции за ремедијација и одлучување во оваа фаза
- VII. **ПРИЛОЗИ**

Прилог 1 – Листа на проверка за утврдување на потребата од ОВЖС

Прилог 2 – Листа на проверка за определување на обемот на ОВЖС: прашања за карактеристиките на проектот

Прилог 3 – Листа на проверка за потенцијално засегнати медиуми на животната средина

Прилог 4 – Листа на проверка за преглед на студијата

Прилог 5 – Пример како да се пополни листа на проверка за утврдување на потребата од ОВЖС

Прилог 6 – Пример како да се пополни листа на проверка за определување на обемот на ОВЖС

Прилог 7 – Појаснувачки дијаграми на клучните постапки за оцена на влијанието на проектот врз животната средина

I. Вовед во упатството

Оцена на влијанието од определени проекти врз животната средина се спроведува во Република Македонија во согласност со членовите 76-94 од *Законот за животна средина* донесен во јуни 2005 година (Службен весник на Република Македонија бр. 53/2005). Според тој закон **Проект** е развоен документ со кој се анализираат и се дефинираат конечните решенија за користење на природните и на создадените вредности и се уредува изградбата на објекти и инсталации и спроведувањето на други дејности и активности кои имаат влијание врз животната средина, пределот и врз здравјето на луѓето. Терминот „Проекти“ се користи за да се опишат, меѓу другото, случувања како што се изградба на автопат или проширување на фабрика или рудник. „Уредбата за определување на проектите и за критериумите врз основа на кои се утврдува потребата за спроведување на постапката за оцена на влијанијата врз животната средина“ (Службен весник на Република Македонија бр. 74/2005) дава поголем број примери за видови проекти за кои може да биде потребна ОВЖС.

Ова Упатство треба да се чита заедно со постојните прописи што ја уредуваат постапката на оцена на влијанието врз животната средина (ОВЖС) во Република Македонија, а на кои се однесува ова Упатство. Целта на ова Упатство е да помогне во толкувањето на законската регулатива за ОВЖС така што истата да може да се примени во пракса.

Ова Упатство делумно се базира на Упатството за постапките за утврдување на потребата, определување на обемот и оценката на соодветност на студијата за ВЖС на Европската комисија. Тоа ги надополнува напорите на Република Македонија за имплементирање на Директивата за ОВЖС на ЕУ и има за цел да им помогне на инвеститорите, органите на државната управа и другите инволвирани страни да ги исполнат највисоките стандарди на оцена на влијанието врз животната средина. Група експерти од земји-членки на ЕУ, со огромно теориско и практично искуство во врска со ОВЖС, учествуваше во подготовката на упатството на Европската комисија

Во времето на пишување на ова упатство, закони и прописи што ја уредуваат материјата на ОВЖС во Република Македонија се:

- Закон за животна средина (Службен весник на Република Македонија бр. 53/2005)¹
- Уредба за определување на проектите и за критериумите врз основа на кои се утврдува потребата за спроведување на постапката за оцена на влијанијата врз животната средина (Службен весник на Република Македонија бр. 74, од 05.09.2005)
- Правилник за содржината на барањата што треба да ги исполнува студијата за оцена на влијанието на проектот врз животната средина (Службен весник на Република Македонија бр. 33/2006)
- Правилник за дополнителните критериуми, начинот, постапката и надоместокот на трошоците на вклучување и исклучување од Листата на експерти за оцена на влијанието на проектот врз животната средина (Службен весник на Република Македонија бр. 33/2006)
- Правилник за информациите што треба да ги содржи известувањето за намерата за изведување на проектот и постапката за утврдување на потребата од оцена на

¹ Законот за животна средина во моментот претрпува измени во делот на одредбите што се однесуваат на ОВЖС. Како и со сите други упатувања на правна регулатива во овој документ, важно е да се провери дали последните верзии на овие правни акти се користат во однос на ова Упатство.

влијанието на проектот врз животната средина (Службен весник на Република Македонија бр. 33/2006)

- Правилник за содржина на објавата на известувањето за намерата за спроведување на проект, на решението за потребата од оцена на влијанието на проектот врз животната средина, на студијата за оцена на влијанието на проектот врз животната средина, на извештајот за соодветноста на студијата за оцена на влијанието на проектот врз животната средина и на решението со кое се дава согласност или се одбива спроведувањето на проектот, како и начин на консултирање на јавноста (Службен весник на Република Македонија бр. 33/2006)
- Правилник за формата, содржината, постапката и начинот на изработка на извештајот за соодветноста на студијата за оцена на влијанието на проектот врз животната средина, како и постапката за овластување на лицата од листата на експерти за оцена на влијанието врз животната средина, кои ќе го изготват извештајот (Службен весник на Република Македонија бр. 33/2006)
- Правилник за висината на трошоците за спроведување на постапката за оцена на влијанието на проектот врз животната средина кои ги надоместува инвеститорот (Службен весник на Република Македонија бр. 33/2006).

Имајќи предвид дека законите може брзо да се сменат, во однос на приемот на Република Македонија во Европската унија се препорачува секој оној што учествува во спроведување на ОВЖС да го контактира Министерството за животна средина и просторно планирање (МЖСПП) и/или да ги погледне страниците на интернет страната на МЖСПП (<http://www.moerr.gov.mk>) каде се содржани инфомации за процесот на ОВЖС. Овие страници наскоро ќе ги содржат листите на релевантните закони и подзаконски акти кои се во сила и кои треба да се почитуваат за успешно да се спроведе постапка за ОВЖС. Секоја повреда или постапување спротивно на законите и подзаконските акти повлекува правни последици.

Ова упатство не треба да се користи како единствена основа за разбирање на процедуралните и суштинските барања во однос на спроведувањето ОВЖС. Тоа треба да се чита заедно со релевантните закони кои се во сила.

Упатството треба да го користат: инвеститорот – кој учествува во подготовката на документацијата за ОВЖС; органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина (во времето на пишување на ова упатство, овој орган е Министерството за животна средина и просторно планирање – МЖСПП) и експертите за ОВЖС од Листата на експерти. Упатството може исто така да биде корисно за јавноста и невладините организации (НВО), како и за други заинтересирани страни, како на пример лица од академската заедница, лица кои учествуваат на курсеви за обука за ОВЖС и слично.

II. Оцена на влијанието врз животната средина

За да се разбере целта на ова упатство, потребно е да се направи краток осврт на целите и функцијата на оцената на влијанието врз животната средина или „ОВЖС“, како што скратено се обележува. Директивата за оцена на влијанието врз животната средина на Европската унија (Директива за ОВЖС 85/337/ЕЕС изменета со директивите 97/11/ЕЕС и 2003/35/ЕС) ги утврдува условите за спроведување оцени на потенцијалните влијанија врз животната средина од јавни и приватни проекти за кои е веројатно дека ќе имаат значително влијание врз животната средина, пред да се даде согласност за отпочнување со проектот во форма на одобрение за реализација на проектот. Влијанијата врз животната средина може да бидат влијанија врз луѓето и биолошката разновидност, почвата, водата, воздухот, други природни ресурси, климата, историското и културното наследство, како и врз интеракцијата помеѓу овие елементи (согласно

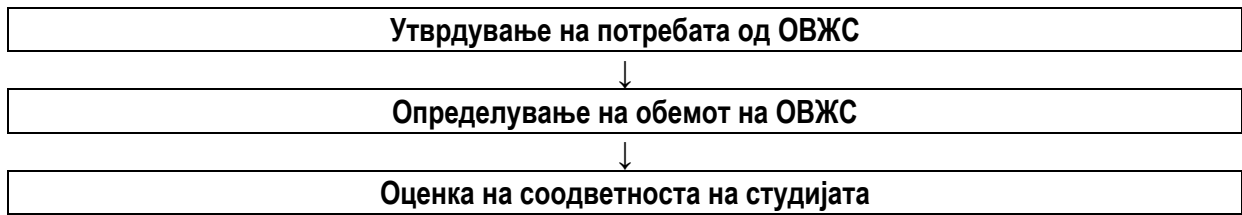
со членот 76, точка 2 од Законот за животна средина донесен во 2005 година). Оваа европска директива е пренесена (транспонирана) во македонското законодавство. Согласно со ова, пред да се издаде согласност за отпочнување со одредени видови проекти во Република Македонија мора да се спроведе ОВЖС. Целта на процесот на ОВЖС е да се предвидат потенцијалните штетни влијанија врз животната средина и да се избегнат или намалат таквите штетни влијанија, при балансирањето на еколошките, економските и социјалните цели.

Видовите проекти за кои е потребна ОВЖС треба да се определат во согласност со членот 77 од Законот за животна средина од 2005 година, и истите се прецизирани од страна на Владата на Република Македонија во Уредбата за определување на проектите и за критериумите врз основа на кои се утврдува потребата за спроведување на постапката за оцена на влијанијата врз животната средина. Уредбата е објавена во Службен весник на Република Македонија бр. 74 на 05.09.2005 година. Согласно со отпочнување со проект во Република Македонија се дава преку издавање градежна дозвола и/или други потребни дозволи (како на пример дозвола за управување со отпад или дозвола за ископување минерални сировини).

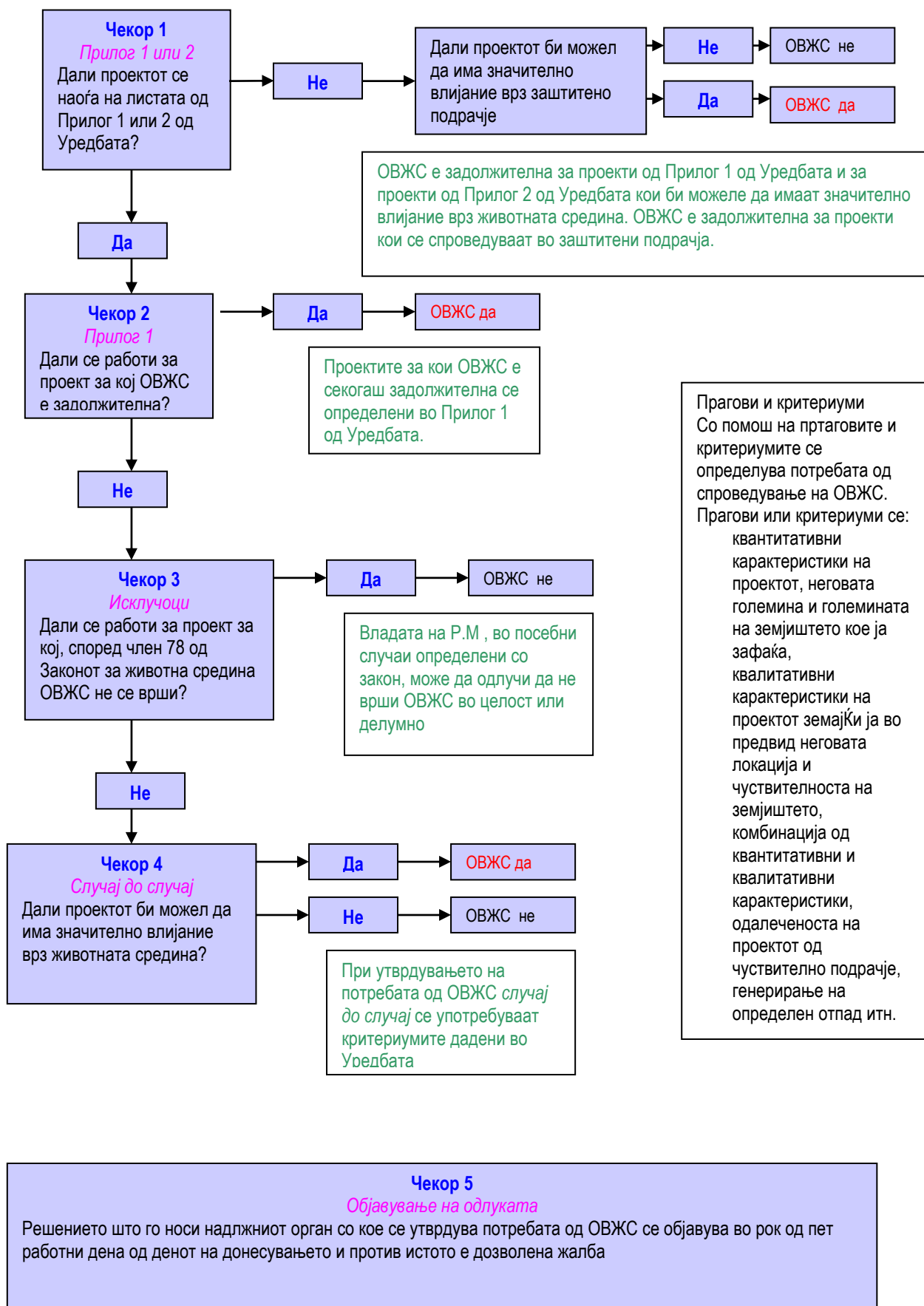
Според Директивата за ОВЖС, проектите се класифицираат во две групи: сите проекти содржани во Прилог I задолжително подлежат на ОВЖС, додека за секој од проектите наведени во Прилог II ќе се изведе постапка за утврдување на потребата од спроведување на процесот на ОВЖС. Овие прилози од директивата се пренесени во македонското законодавство преку спомнатата Уредба за определување на проектите и за критериумите врз основа на кои се утврдува потребата за спроведување на постапката за оцена на влијанијата врз животната средина. Јавноста и останатите заинтересирани страни треба да бидат консултирани за ОВЖС. Овие барања, т.е. услови се вклучени во Законот за животна средина.

Во натамошниот текст се дадени упатства за трите клучни постапки во рамките на процесот на оцена на влијанието врз животната средина. Тоа се: фазата на одлучување дали е потребна ОВЖС; фазата на определување на обемот на ОВЖС; и оценката на соодветност (т.е. фазата на оцена на соодветноста на студијата за ОВЖС за да се види дали истата била спроведена според прифатливи стандарди и во согласност со законските одредби за да може да се донесе одлука дали да се издаде согласност за отпочнување со проектот).

III. Краток дијаграм за постапките на утврдување на потребата, определување на обемот и оценка на соодветноста на ОВЖС

Следниов дијаграм ги претставува основните процедурални и содржински елементи на постапката за утврдување на потребата од ОВЖС:

IV. Упатства за постапката за утврдување на потребата од ОВЖС

Одредувањето на потребата од ОВЖС („скрининг“) претставува фаза од процесот на оцена на влијанието врз животната средина за време на која органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина во Република Македонија утврдува дали ОВЖС е потребна за одреден проект откако добил известување за намера за изведување на проект. Во времето на пишување на ова упатство, овој орган е Министерството за животна средина и просторно планирање (МЖСПП). Ваквото утврдување на потребата е законско барање согласно со членот 80, точка 5 од Законот за животна средина од 2005 година.

Ова поглавје со упатства за утврдување на потребата од ОВЖС е поделено во четири подпоглавја:

1. Местото и улогата на утврдување на потребата од ОВЖС како дел од постапката на ОВЖС;
2. Практични упатства за утврдување на потребата од ОВЖС;
3. Чекори во фазата на утврдување на потребата од ОВЖС;
4. Користење на листа на проверка за утврдување на потребата од ОВЖС;
5. Донесување одлука во фазата на утврдување на потребата од ОВЖС.

IV.a. Местото и улогата на утврдувањето на потребата од ОВЖС како дел од постапката на ОВЖС

Утврдувањето на потребата од ОВЖС е во согласност со одредбите на Законот за животна средина со кои се бара следново: пред да се даде согласност за намерата да се реализира некој проект, проектите за кои постои веројатност дека ќе имаат значителни влијанија врз животната средина поради, меѓу другото, нивниот карактер, големина или локација, се подложуваат на оцена на нивните потенцијални влијанија врз животната средина.

Спроведување постапка за определување на потребата од ОВЖС е задолжително според:

- Член 79 (1) од *Законот за животна средина* – кој бара постапката за ОВЖС да опфати утврдување на потребата од ОВЖС;
- Член 80, став 5 од *Законот за животна средина* – предвидува дека министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина ги пропишува информациите што треба да ги содржи известувањето за намерата за изведување на проект. Таквите информации може да се искористат во процесот на утврдување на потребата од оцена на влијанијата на проектот врз животната средина;
- Член 81 од *Законот за животна средина* – овде е објаснета постапката за утврдување на потребата од оцена на влијанијата на проектот врз животната средина;
- Член 1 од *Уредбата за определување на проектите и за критериумите врз основа на кои се утврдува потребата за спроведување на постапката за оцена на влијанијата врз животната средина*;
- Правилникот за информациите што треба да ги содржи известувањето за намерата за изведување на проектот и постапката за утврдување на потребата од оцена на влијанието на проектот врз животната средина.

Уредбата за определување на проектите и за критериумите врз основа на кои се утврдува потребата за спроведување на постапката за оцена на влијанијата врз животната средина

предвидува во членот 2 дека ОВЖС е задолжителна за сите проекти наведени во Прилогот I од оваа Уредба. Оттаму, постапката за утврдување на потребата од ОВЖС во овој случај е јасна и бара само потврда дали предложениот проект влегува во рамките на Прилог I.

Членот 3 од Уредбата пропишува дека генерално определените проекти што се утврдени во Прилог II од оваа Уредба (т.е. кои не се утврдени во Прилог I) подлежат на постапка за утврдување на потребата од ОВЖС според принципот „од случај до случај“. Постапката за утврдување на потребата од ОВЖС што треба да се примени е обработена во членовите 5, 6, 7 и 8 од Уредбата. Членот 4, став 1 од Уредбата бара спроведување на постапка за утврдување на потребата од ОВЖС за проектите од Прилог II и за промени на постојните објекти.

Членот 4, став 1 од Уредбата пропишува постапката за утврдување на потребата од ОВЖС да ја врши органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина.

За ефективно спроведување на постапката за утврдување на потребата од ОВЖС, инвеститорот, согласно со член 80 од Законот за животна средина, доставува известување за намера за изведување проект, чијашто содржина е во согласност со член 2 од Правилникот за информациите што треба да ги содржи известувањето за намерата за изведување на проектот и постапката за утврдување на потребата од оценка на влијанието на проектот врз животната средина. Член 2, став (1), точка 5, алинеја 5 бара пополнета листа на проверка за утврдување на потребата од оценка на влијанието на проектот врз животната средина да биде доставена до органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина (во моментот МЖСПП) како дел од известувањето во однос на актуелните процедурални чекори предвидени во релевантното законодавство и врз основа на индикациите во ова Упатство. Листата на проверка за утврдување на потребата од ОВЖС може да се најде во Прилогот 1 од ова Упатство.

IV.б. Практични упатства за утврдување на потребата од ОВЖС

Важно е да се разбере каде утврдувањето на потребата од ОВЖС се вклопува во постапката за ОВЖС. „Скрининг“ е фазата од постапката на ОВЖС преку која органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина одредува дали ОВЖС е потребна за конкретен проект. Определувањето на обемот на ОВЖС следува по утврдувањето на потребата од ОВЖС, односно тоа е активноста на одлучување за конкретни работи што треба да се испитаат во рамките на ОВЖС доколку одлуката за потребата од спроведување на ОВЖС е позитивна, т.е. одлуката вели дека е потребно да се спроведе ОВЖС за предложениот проект. Јавноста треба да биде консултирана во фазата на одредување на потребата од ОВЖС.

Можно е да се случат преклопувања помеѓу фазата на утврдување на потребата од ОВЖС и фазата на определување на обемот на ОВЖС. Ваквата ситуација може да биде и предност затоа што може да значи дека информациите што се користат за фазата на утврдување на потребата од ОВЖС ќе може да се користат и за фазата на определување на обемот на ОВЖС. На овој начин може да се заштедат време, пари и енергија. По фазата на определување на обемот на ОВЖС следува фазата на оценка на соодветноста, во која се преразгледува документацијата доставена за ОВЖС и се консултира јавноста. За фазите на определување на обемот на ОВЖС и на оценка на соодветноста станува збор во понатамошниот дел од ова Упатство.

IV.в. Чекори во фазата на утврдување на потребата од ОВЖС

Во фазата на утврдување на потребата од ОВЖС се преземаат неколку чекори со цел да се одреди дали за одреден проект е потребна ОВЖС.

Инвеститорот и органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина треба да ги преземат следниве чекори по приемот на известувањето:

Чекор 1. Дали предложениот проект (вклучувајќи и евентуални измени во постојниот проект) се наоѓа на листите од Прилог I или Прилог II од Уредбата за определување на проектите и за критериумите врз основа на кои се утврдува потребата за спроведување на постапката за оцена на влијанијата врз животната средина?

Постојат четири можни одговори:

1. Проектот се наоѓа на листата од Прилог I. Во овој случај, одлуката во однос на постапката за утврдување на потребата од ОВЖС е дека таква оцена е потребна.
2. Проектот се наоѓа на листата од Прилог II. Во овој случај, фазата на утврдување на потребата од ОВЖС продолжува до чекор 2.
3. Проектот не се наоѓа ниту на Прилог I ниту на Прилог II. Во овој случај, одлуката во однос на постапката за утврдување на потребата од ОВЖС е дека ОВЖС не е потребна.
4. Проектот се иззема од ОВЖС согласно со членот 78 од Законот за животна средина. Во овој случај, одлуката во однос на постапката за утврдување на потребата од ОВЖС е дека ОВЖС не е потребна. Случаите што би можеле да потпаднат под член 78 од Законот за животна средина треба да се разгледаат преку алтернативна постапка.

Следниот чекор 2 помага во донесувањето одлука дали е потребна ОВЖС.

Чекор 2. Спроведување на испитување „од случај до случај“ дали е веројатно дека предложениот проект ќе има значителни влијанија врз животната средина.

Доколку некој предлог-проект не е на листата од Прилог I за кои е задолжителна ОВЖС, или не е изземен од ОВЖС согласно со член 78 од Законот за животна средина, одлуката во однос на потребата од ОВЖС мора да се донесе со испитување „од случај до случај“ (т.е. предложениот проект се разгледува индивидуално и независно од други). Ако предложениот проект се наоѓа на Прилог II од Уредбата и ако одговор „да“ е запишан во колоната 2 од листата на проверка за утврдување на потребата од ОВЖС, органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина врши евалуација „од случај до случај“ за тоа дали е потребна ОВЖС. Ова испитување вклучува разгледување на информациите кои ги доставил инвеститорот согласно со членот 2 од Правилникот за информациите што треба да ги содржи известувањето за намерата за изведување на проектот и постапката за утврдување на потребата од оцена на влијанието на проектот врз животната средина, како и во согласност со членовите 3 и 4 и критериумите од членовите 5, 6, 7, 8 и 9 од Уредбата за определување на проектите и за критериумите врз основа на кои се утврдува потребата за спроведување на постапката за оцена на влијанијата врз животната средина - со цел да се одреди степенот на потенцијалните значителни влијанија врз животната средина.

Информациите што се потребни за да се испита дали ќе има значителни влијанија врз животната средина се базираат на оние доставени од инвеститорот со известувањето за

намерата за изведување на проект. Содржината на известувањето е утврдена во членот 2 од Правилникот за информациите што треба да ги содржи известувањето за намерата за изведување на проектот и постапката за утврдување на потребата од оценка на влијанието на проектот врз животната средина, од што составен дел треба да биде и пополнетата листа на проверка за утврдување на потребата од оценка на влијанието на проектот врз животната средина. Може да се очекува инвеститорот да не биде во можност да ги обезбеди сите информации во однос на карактеристиките на потенцијалните влијанија врз животната средина. Во таков случај, посетите „на лице место“, дијалогот помеѓу инвеститорот и органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина во Република Македонија (во моментот МЖСПП) и помошта од експерти, други организации и претставници на јавноста може да помогнат да се донесе одлуката за тоа дали е потребна ОВЖС.

Во случаите кога инвеститорот е способен да ги обезбеди сите информации во поглед на карактеристиките на потенцијалните влијанија врз животната средина, органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина има полесна задача. Понекогаш може да се случи инвеститорот да обезбеди доволно информации така што органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина лесно ќе може да процени какви ќе бидат ефектите врз животната средина без да има потреба од детален дијалог со инвеститорот. Во таков случај, искусен кадар од МЖСПП може брзо да даде препорака користејќи ја листата на проверка за утврдување на потребата од ОВЖС.

Информациите што треба да ги обезбеди инвеститорот во согласност со членот 2, став 1 (содржина на известувањето) од Правилникот за информациите што треба да ги содржи известувањето за намерата за изведување на проектот и постапката за утврдување на потребата од оценка на влијанието на проектот врз животната средина вклучуваат:

(а) Информации за инвеститорот

- името и презимето на инвеститорот;
- поштенска адреса на седиштето, телефон, факс и адреса на електронската пошта на инвеститорот; и
- името и презимето на назначеното лице за контакт и негова поштенска адреса, телефон, факс и адреса на електронската пошта

(б) Карактеристики на проектот

- се наведува категоријата во која спаѓа предложениот проект (Прилог I или Прилог II од Уредбата за определување на проектите и за критериумите врз основа на кои се утврдува потребата за спроведување на постапката за оценка на влијанијата врз животната средина;
- причините поради кои се смета дека не е неопходна оценка на влијанието врз животната средина;
- краток опис на предложениот проект вклучувајќи го и предложениот капацитет или големина на проектот;
- опис на главните процеси вклучително и големина, капацитет, капацитет на производство, вложени ресурси на почетокот од процесот и произведена количина;
- причини за предлагање на проектот;

- план на кој се прикажани границите на градежната зона, вклучително и земјиштето што е времено потребно за време на изградбата;
- просторната форма на градежната зона (изглед, градежни објекти, други објекти, градежни материјали итн.);
- евентуални нови зафати во врска со пристапот до градежната зона или измени во постојната поставеност на јавните патишта;
- работна програма за фазите на изградба, работење и пуштање во употреба, како и за враќање во поранешната состојба и активности по завршување на градбата во случаите каде е потребно;
- методи на градба;
- ресурси што се користат во изградбата и работењето (материјали, вода, енергија итн.);
- врските со други постојни или планирани проекти;
- информации за алтернативите што се земени во предвид;
- информации за мерките за намалување на негативните влијанија;
- други активности што може да произлезат како последица од проектот (на пр. експлоатација на минерални сировини, обезбедување на ново водоснабдување, создавање или пренос на електрична енергија, зголемен број населби и канализација);
- податоци за евентуални други согласности потребни за проектот; и
- наведување на други консултирани страни до кои се испраќа известувањето.

(в) Локација на проектот

- општината во која се планира да се изгради објектот;
- локација на проектот вклучително адреса и број на парцела;
- мапи и фотографии што ја покажуваат локацијата на проектот во однос на физичко-географските карактеристики, природните и антрополошките карактеристики кои го опкружуваат;
- употреба на земјиштето на или веднаш до локацијата и евентуални идни планирани употреби на земјиштето;
- зонирање или намена за употреба на земјиштето;
- карактеристики на заштитени подрачја;
- чувствителни области; и
- податоци за евентуални алтернативни локации кои биле земени предвид.

(г) Карактеристики на потенцијалните влијанија.

Краток опис на веројатните влијанија на проектот при што се земаат предвид следниве фактори:

- посочување на потенцијални емисии во вода, воздух и почва;
- влијанија врз луѓето, човековото здравје, биолошката разновидност, почвата, употреба на земјиштето, материјалните добра, квалитетот на водата и хидрологијата, квалитетот на воздухот, климата, бучавата и вибрациите, пределот и визуелното опкружување, природното, културното и историското наследство, како и нивните меѓусебни влијанија;

- карактерот на влијанијата (т.е. директни, индиректни, секундарни, кумулативни, краткорочни, среднорочни, долгорочни, трајни, привремени, позитивни, негативни);
- размерот на влијанието (географска област, големина на засегнатото население / живеалиште / видови);
- големина и опсег на влијанието;
- веројатност на влијанието;
- времетраење, честота и реверзибилност на влијанието;
- мерки вклучени во проектниот нацрт за намалување, избегнување или неутрализирање на поголемите негативни влијанија; и
- прекугранично влијание.

(д) Дополнителни информации

- наведување на органот на државната управа надлежен за издавање дозвола односно решение за спроведување на проектот;
- датум на известувањето;
- во случаите каде е различен од инвеститорот - името, презимето, адресата и телефонскиот број на лицето кое го изготвува известувањето и на лицата кои учествуваат во неговото изготвување;
- потпис на лицето кое го изготвува известувањето со кој се потврдува автентичноста на информациите содржани во него;
- пополнета листа на проверка за утврдување на потребата од оцена на влијанието на проектот врз животната средина чија содржина може да се најде во Упатството за постапката за утврдување на потребата од ОВЖС објавено од страна на органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина (во понатамошниот текст: „Упатство за постапката за утврдување на потребата од ОВЖС“); и
- таму каде инвеститорот бара мислење за обемот на ОВЖС, пополнета листа на проверка за определување на обемот на оцената на влијанието на проектот врз животната средина чија содржина може да се најде во Упатството за постапката за определување на обемот на ОВЖС објавено од страна на органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина (во понатамошниот текст: „Упатство за постапката за определување на обемот на ОВЖС“).

Чекор 3. Идентификување на можноста одреден проект да има влијание врз животната средина

Според овие одредби, лицата задолжени за донесување на одлуките за потребата од спроведување на ОВЖС може да имаат потешкотии со дефинирањето на синтагмата „значително“ влијание. За да се надмине оваа потешкотија, корисно е да се запрашаме дали потенцијалниот ефект е таков што треба да се разгледува поради тоа што би можел да има влијание врз донесувањето на одлуката за спроведување на проектот. Затоа, од инвеститорот се бара да ја достави пополнетата листа на проверка како дел од известувањето за намерата за реализација на проект.

Листата на проверка е поделена во два дела:

1. Карактеристики на проектот.
2. Локација на проектот.

Секој од овие делови на листата на проверка содржи одреден број прашања со по неколку дополнителни прашања под нив. Главните прашања во колоната 2 се однесуваат на тоа дали постои веројатност да има влијанија врз животната средина како последица од некоја карактеристика или од локацијата на предложениот проект. Лицето кое ја пополнува листата на проверка може да одговори со еден од четирите одговори кои следуваат:

1. Да – доколку постои веројатност да дојде до влијание врз животната средина.
2. Не – доколку не се очекува влијание врз животната средина.
3. ? - Доколку не е сигурно дали ќе се случи влијание.
4. NA („неприменливо“) – доколку прашањето не е релевантно за конкретниот проект.

Овие одговори треба да се впишат во колоната 2 од листата на проверка.

За прашањата каде одговорот е позитивен, пополнувачот на листата на проверка треба да продолжи со колоната 3 и да утврди дали влијанието ќе биде значително.

Карактерот на значителните влијанија

Лицата задолжени за донесување на одлука околу потребата од спроведување на ОВЖС може да имаат потешкотии со толкувањето на зборот „значително“. Еден од начините за надминување на вакви потешкотии е да се постави прашањето дали ефектот е таков што треба да се разгледува, односно таков што би имал влијание врз тоа дали проектот ќе се одобри или не. За да се олесни овој процес, може да се пополни колоната 3 од листата на проверка. Врз основа на листата доставена од инвеститорот, за секое влијание идентификувано со одговор „да“ во колоната 2, потребно е да се постават следниве прашања за минималните карактеристики на значителните влијанија содржани во членот 3 од Правилникот за информациите што треба да ги содржи известувањето за намерата за изведување на проектот и постапката за утврдување на потребата од оцена на влијанието на проектот врз животната средина, а одговорите да се впишат во колоната 3:

- Карактерот на влијанијата – дали влијанието е необично во областа или особено комплексно?
- Интензитет или магнитуда на влијанието – колкав ќе биде степенот на промена во однос на постојната ситуација? Дали ќе биде неспоредливо со постојното опкружување?
- Географска големина на влијанието – врз кои области истото ќе се прошири?
- Дали постои потенцијал за прекугранично влијание?
- Колку луѓе или други рецептори (како на пример фауна и флора, бизниси, установи итн.) ќе бидат засегнати?
- Дали влијанието ќе погоди вредни или ретки видови или ресурси?
- Дали постои ризик стандардите за животна средина да бидат прекршени?

- Дали постои ризик заштитените локации, области и карактеристики да бидат засегнати?
- Колкава е веројатноста дека ќе се случи влијанието?
- Дали влијанието ќе биде со кратко, средно или долго времетраење?
- Дали влијанието ќе биде трајно или привремено?
- Дали влијанието ќе биде континуирано или со прекини? Ако е со прекини, колку често ќе се јавува?
- Дали влијанието ќе биде неповратно (иреверзибилно)?
- Дали влијанието би можело да биде намалено, или последиците да бидат поправени или компензирани?
- Дали инвеститорот се согласил да вклучи мерки за намалување на последиците во предлог-проектот со цел да ги намали, избегне или неутрализира значителните негативни влијанија?

Одлуката дали е потребна ОВЖС би можела да се донесе откако ќе се пополни и евалуира колоната 3 од листата на проверка за утврдување на потребата од ОВЖС.

Не постои правило што би можело да се искористи за да се констатира дали резултатите сугерираат позитивна или негативна одлука за тоа дали е потребна ОВЖС. Теоретски, доколку постои еден одговор „да“ во колоната 3, во тој случај би можело да има потреба од ОВЖС. Како општ принцип, колку што е поголем бројот на одговори „да“ и колку се позначителни идентификуваните влијанија, поголема е веројатноста дека ОВЖС ќе биде потребна. Одговорите „?“ кои упатуваат на несигурност во однос на појавата или значителноста на влијанијата, треба исто така да упатуваат на позитивна одлука за потребата од ОВЖС затоа што процесот на оцена ќе помогне да се разјасни нејаснотијата.

Откако органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина ќе го добие известувањето од инвеститорот, вклучувајќи ја и листата на проверка, тој ја проверува листата и истата ја комплетира.

Чекор 4: Проценување на значајноста на влијанијата

Ова е најважната и најтешката задача за лицата кои ја спроведуваат постапката за утврдување на потребата од ОВЖС. Таку каде ќе се констатира дека одреден проект веројатно би имал значителни влијанија врз животната средина преку оценка од случај до случај, ќе биде потребна ОВЖС.

Исто како и информациите доставени од инвеститорот, следниве работи му помагаат на Министерството за животна средина и просторно планирање да ја определи значајноста на потенцијалните влијанија врз животната средина.

IV. г. Совети од други страни

Во случаите каде инвеститорот не може да обезбеди целосни и сеопфатни информации во известувањето и листата на проверка за утврдување на потребата од ОВЖС, органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина ќе побара од инвеститорот да го комплетира овој документ. Откако ќе биде комплетиран, органот на

државната управа надлежен за работите од областа на животната средина може да прифати совети од лицата на листата на експерти или може да оствари неформални консултации со други органи на државната управа надлежни за работите од областа на животната средина, вклучително но не и исклучиво органи на државната управа надлежни за управување со водите, здравје и безбедност, превенција на опасности, индустрија, економија, градежништво, транспорт, енергетика и земјоделие.

Органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина може да побара мислења и од други заинтересирани страни вклучувајќи ја и јавноста, а со цел да се идентификуваат евентуални локални опасности во врска со предложениот проект, согласно со неговите задолженија според Уредбата за определување на проектите и за критериумите врз основа на кои се утврдува потребата за спроведување на постапката за оцена на влијанијата врз животната средина. Согласно со неговите обврски според членовите 4 - 9 од оваа Уредба, органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина може да побара совети од експерти за ОВЖС кои имале или имаат искуство со слични студии или прашања во врска со ОВЖС. Таквите експерти може да имаат специјализирани знаења што се неопходни за одредување дали, на пример, одредено влијание врз животната средина е значајно за конкретен ресурс од животната средина. На пример, некој биолог специјализиран за водни живеалишта би можел да им помогне на вработените од МЖСПП во одредувањето на капацитетот за апсорпција на загадувањето на проект за изградба на пат. Или, хидролог би можел да определи дали одреден развоен проект кој бара црпење на големи количества вода би можел да влијае врз ресурсите на вода за пиење или врз рамнотежата на екосистемот.

Примањето совети од други страни или неформалните консултации со нив обезбедува можност сите опции да бидат испитани во интерес и на животната средина и на инвеститорот, при што треба да биде земена предвид рамнотежата помеѓу еколошките, социјалните и економските цели. На овој начин може да се намали и веројатноста од жалби согласно со член 81(6) од Законот за животна средина. Јавноста исто така треба да биде информирана за тоа каде може да се добијат дополнителни информации за предложениот проект и како можат да ги достават нивните мислења во врска со барањето на инвеститорот. Овие информации треба да бидат достапни на веб страната на органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина. Придонесот од неколку различни страни обезбедува процесот на ОВЖС да биде сеопфатен и да бидат земени предвид најразлични мислења за предложените проекти.

IV. д. Посета на предложената локација на проектот

Органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина може да ја посети локацијата на предложениот проект за да дојде до дополнителни информации кои ќе му помогнат во процесот на донесување одлука дали е потребна ОВЖС. Преку посетата на „лице место“, органот полесно може да ги разбере и концептуализира потенцијалните влијанија врз животната средина.

V. УПАТСТВА ЗА ОПРЕДЕЛУВАЊЕ НА ОБЕМОТ НА ОВЖС

Во ова поглавје се дадени методолошки упатства како поддршка на законските одредби за фазата на определување на обемот на ОВЖС во рамките на целокупниот процес на оцена. Фазата на определување на обемот на ОВЖС претставува процес во рамките на кој органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина ја определува содржината и обемот на материјата што треба да биде опфатена во извештајот за студијата за оцена на влијанието врз животната средина, согласно со членот 8 од нацрт-уредбата, и ја донесува одлуката за обемот на ОВЖС којашто му ја образложува на инвеститорот. Целта на фазата на определување на обемот на ОВЖС и на мислењето за обемот на ОВЖС е да го информира инвеститорот за прашањата кои треба да бидат опфатени во завршниот извештај за студијата за ОВЖС. Овој извештај треба да се базира на специфичните барања прецизирани во ова Упатство и на карактеристиките на секој поединечен предлог-проект.

Овие методолошки упатства ќе му помогнат на органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина во спроведувањето на активноста на определување на обемот на ОВЖС, а ќе му помогнат и на инвеститорот во обезбедувањето на потребните информации.

V. а. Местото и улогата на определувањето на обемот на ОВЖС како дел од процесот на ОВЖС

Како што е веќе напоменато, ОВЖС претставува процес што бара: пред да се донесе одлука за одобрување или одбивање на реализацијата на одреден проект, проектите кои предвидуваат активности што би предвикале значителни влијанија врз животната средина поради, меѓу другото, нивниот карактер, големина или локација, да бидат подложени на оцена во однос на овие влијанија.

Во рамките на овој процес, фазата во која се определуваат проблемите што треба да се оценуваат и во кој обем се нарекува фаза на „определување на обемот на ОВЖС“.

Со цел да се илустрираат ставовите на Европската комисија, една петгодишна студија за имплементацијата на Директивата за ОВЖС 85/337/ЕЕС која заврши во 1997 година препорача воведување на постапка на определување на обемот на ОВЖС како инструмент за зајакнување на улогата на ОВЖС во постигнувањето заштита на животната средина. Фазата на определување на обемот на ОВЖС беше последователно внесена во Директивата 97/11/ЕС со која се измени првобитната Директива 85/337/ЕЕС која не опфаќаше фаза на определување на обемот. Оваа фаза стана задолжителна со Директивата од 1997 година со која се бара, како минимално барање, органите на државната администрација задолжително да обезбедат мислење за обемот доколку тоа го побара инвеститорот.

Членовите 81(4) и 82(1) од Законот за животна средина предвидуваат дека определувањето на обемот е задолжително. Од тие причини, инвеститорот мора да побара мислење за обемот од органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина. Членот 82 ја опишува постапката на определување на обемот така што на инвеститорите, лицата ставени на Листата на експерти, органите на државната администрација и другите заинтересирани страни да им биде сосема јасно што е потребно да се направи во рамките на постапката за определување на обемот на студијата за ОВЖС.

Кога инвеститорот формално ќе побара мислење за обемот, органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина ја води постапката на определување на обемот на студијата за ОВЖС во рамките на која треба да се преземат следниве чекори:

- Мислењето за обемот што ќе го даде органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина ќе се заснова на информациите обезбедени од инвеститорот коишто треба да ја идентификуваат содржината и обемот на предложениот проект. Од инвеститорот се бара да му обезбеди информации на надлежниот орган за проектот и за неговата локација и да ја достави пополнетата листа на проверка за определување на обемот на оцената на влијанието на проектот врз животната средина, којашто може да се најде во прилогот 2 од ова Упатство.
- Согласно со членот 82 од Законот за животна средина, органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина може да се консултира со лица од Листата на експерти, со други владини тела со стручност во областа на животната средина или со улога во одобрувањето на проектот што подлежи на ОВЖС, како и со инвеститорот. И покрај тоа што не е предвидено со закон, најдобрата пракса препорачува органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина да оствари неформални разговори за работи во врска со определувањето на обемот и со други заинтересирани страни како што се релевантни невладини организации и специјализирани институции со стручност од областа на животната средина, како и со граѓани кои на писмено изразиле загриженост во врска со предвидениот проект. Ваквите страни можеби ќе сакаат да бидат дополнително инволвирани во фазата на определување на обемот преку доставување на барања за информации до органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина во врска со документација која се однесува на фазата на определување на обемот на ОВЖС.
- Исто така, од корист на инвеститорот во пополнувањето на листата на проверка за определување на обемот на оцената на влијанието на проектот врз животната средина може да му биде помошта од лице чие име фигурира на Листата на експерти.
- Потоа, органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина му доставува мислење за обемот на ОВЖС на инвеститорот (член 82 од Законот за животна средина).

Определувањето на обемот на потенцијалните значителни влијанија врз животната средина има за цел да одговори на три основни прашања:

1. Какви влијанија овој проект би можел да има врз животната средина?
2. Кои влијанија би биле најважни и како такви би барале најголемо внимание во студијата за ОВЖС?
3. Кои алтернативи би требало да бидат земени предвид во изготвувањето предлози за проектот?

Практични упатства за давање одговори на овие прашања се дадени во текстот што следува. Постојат исто така и листи на проверка за определување на обемот на оцената на влијанието на проектот врз животната средина што инвеститорот треба да ги пополни и да ги достави на разгледување до органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина. Овие листи на проверка се многу слични на оние што се потребни за утврдување на потребата од ОВЖС, така што голем дел од работата во делот на пополнувањето на листата на проверка за определување на обемот на оцената на влијанието на проектот врз животната средина веќе би требало да е завршена. Ова им заштедува време и на инвеститорот и на

вработените во органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина кои се веќе запознати со предлог-проектот.

Постапката за определување на обемот на ОВЖС бара подготовка на извештаи од инвеститорот и добивање на мислење од органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина со цел да се определи што треба да се испита во студијата за ОВЖС што на крајот ќе ја изработи инвеститорот и ќе ја достави до органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина, заради добивање на согласност за реализација на проектот.

За да биде ефективна постапката за определување на обемот на ОВЖС, органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина и инвеститорот треба да водат дијалог за предложениот проект и за прашањата што ги покренува. Овој дијалог треба да биде дополнет со консултации со релевантни организации и со пошироката јавност, а посета на самата локација и на опкружувањето секако дека би била драгоценост.

Страните кои учествуваат во постапката на определување на обемот на ОВЖС треба:

- Да имаат доволно информации за проектот и областа што ќе биде засегната кои ќе им овозможат да ги идентификуваат потенцијалните влијанија врз животната средина и можните алтернативи;
- Да го разбираат релевантното законодавство и неговите импликации во однос на проектот и студиите за состојбата на животната средина;
- Да го разбираат процесот на донесување одлуки така што прашањата кои може да бидат разгледувани од страна на одлучувачите да бидат разгледани.

Како резултат на определувањето на обемот на ОВЖС, органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина му доставува упатства на инвеститорот со кои од него бара да ги следи препораките при изготвување на извештајот за студијата за ОВЖС.

И покрај тоа што постапката за определување на обемот на ОВЖС може да се смета за дискрециона фаза во процесот на ОВЖС која завршува со донесување на список со задачи за ОВЖС, активноста на определување на обемот на ОВЖС треба да продолжи во текот на целата ОВЖС така што опсегот на работа да може да се измени во согласност со новите прашања и новите информации што може да излезат на површина. Опсегот на една ОВЖС мора да биде доволно флексибилен за да овозможи инкорпорирање на нови прашања што би искрснале за време на студиите за состојбата на животната средина, или како резултат на промени во дизајнот или консултации. Важно е да се запомни дека Законот за животна средина му овозможува на органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина да побара дополнителни информации во некоја подоцнежна фаза од процесот на ОВЖС, дури и во случај ако органот не ги побарал овие информации кога го издал формалното мислење за обемот на ОВЖС. Затоа е важно постојано да се разгледува и анализира опсегот на ОВЖС за да се избегнат одолговлечувања предизвикани од вакви барања.

V. б. Резиме на придобивките од одредувањето на обемот на ОВЖС

- Помага информациите за животната средина кои се користат за донесување одлуки да прикажуваат сеопфатна слика за важните влијанија на проектот, вклучувајќи и прашања од особен интерес за засегнатите групи и поединци.
- Помага ресурсите да се фокусираат на важни прашања за донесување одлуки и избегнува залудно трошење на енергија за работи кои не се релевантни.

- Помага информациите за животната средина да прикажуваат една избалансирана слика и да не бидат преоптоварени со ирелевантни информации.
- Стимулира рана консултација помеѓу инвеститорот и надлежниот орган, како и консултации со органите за животна средина, други заинтересирани страни и јавноста, околу проектот и неговите влијанија врз животната средина.
- Помага за ефективно планирање, управување и снабдување со ресурси на студиите за состојбата на животната средина.
- Треба да ги идентификува алтернативите на предложениот проект и мерките за намалување на влијанијата што треба да ги разгледа инвеститорот.
- Може да идентификува друго законодавство или регулаторни контроли што може да бидат релевантни за проектот и да обезбедат можности за паралелно извршување на потребната оценувачка работа за различните контролни системи, со што се избегнува дуплирање на работата и трошоци за сите засегнати страни.
- Го намалува ризикот од одолговлечувања предизвикани од барања за дополнителни информации по доставувањето на барањето за согласност за изведување на проект и на информациите за животната средина.
- Го намалува ризикот од несогласување во врска со методите за оцена на влијанијата (истражувања на состојбата која се затекнува, методи на прогнозирање и критериуми за евалуација) по доставувањето на информациите за животната средина.

Фазата на определување на обемот на ОВЖС следува по фазата на утврдување на потребата од ОВЖС од предложените проектни цели и активности, согласно со членот 3 од *Правилникот за информациите што треба да ги содржи известувањето за намерата за изведување на проектот и постапката за утврдување на потребата од оцена на влијанието на проектот врз животната средина*, освен доколку постапката за определување на обемот на ОВЖС се врши во исто време како и одредувањето на потребата од ОВЖС согласно со членот 81, став 7 од Законот за животна средина. Во ваков случај, мислењето за обемот на ОВЖС се обезбедува истовремено со оцената за потребата од ОВЖС во форма на единствено мислење (решение) во согласност со членот 81, став 8 од Законот за животна средина.

V. в. Како да се идентификуваат можни алтернативи во фазата на одредување на обемот на ОВЖС

Што се подразбира под „алтернативи“? Алтернативите се други начини на кои инвеститорот може да го реализира проектот, но така што влијанијата врз животната средина да бидат намалени. Тие се слични на „мерките за намалување на влијанијата“, коишто претставуваат алтернативни начини за правење на работите при што се избегнуваат, намалуваат и се врши ремедијација на значителните негативни влијанија врз животната средина.

Една од целите на постапката за определување на обемот е да идентификува алтернативи и мерки за намалување на влијанијата што инвеститорот би можел да ги земе предвид во финализацијата на предлог-проектот. На пример, инвеститорот би можел да преземе различен тип на активност, да избере алтернативна локација или да го промени дизајнот на проектот со цел да ги намали или ублажи потенцијалните влијанија врз животната средина од проектот. Истражувањето алтернативи на овој начин ќе помогне во пополнувањето на листата на проверка за определување на обемот на оцената на влијанието на проектот врз животната средина дадена подолу.

Следнава листа дава примери за видови на алтернативи и мерки што стојат на располагање и што би можеле да ги намалат влијанијата врз животната средина од предложениот проект.

Доколку бидат земени предвид било какви алтернативи, инвеститорот треба истите да ги опише во студијата за ОВЖС и да објасни како и зошто ги одбира токму нив, земајќи ги предвид влијанијата врз животната средина.

Алтернативите може да варираат од некоја стратегија на високо ниво до детален проект (дизајн), и би можеле да ги опфатат алтернативите препорачани во Упатствата на Европската комисија за определување на обемот којшто, меѓу другото, вклучуваат:

- Алтернативни стратегии (на пр. да се менаџира побарувачката или да се намалат загубите наместо да се развива некој нов ресурс);
- Алтернативни локации или патишта за целиот или дел од проектот (на пр. избегнување да се користат индустриски возила низ населени места);
- Алтернативни технологии и суровини (на пр. изградба на електрична централа со гасна турбина со комбиниран циклус наместо термоелектрана на јаглен);
- Модифицирани распореди или планови (на пр. лоцирање на бучните активности далеку од чувствителни рецептори или замена на еден голем оџак за гасовити емисии со два помали оџака);
- Алтернативни мерки за намалување на влијанијата врз животната средина (ваквите мерки би можеле да бидат инкорпорирани во главниот проект, како што е на пример изградбата на миграторни патеки за обезбедување на безбедно поминување на дивиот свет преку некој автопат, наместо да се создава компензирачко живеалиште).
- Алтернативата „отсуство на проект“ или „нултата“ алтернатива мора исто така да се смета како затекната (основна) состојба наспроти која треба да се анализираат влијанијата врз животната средина од проектот. Ова може да опфаќа измени во однос на денешната ситуација како резултат од други настани што се случуваат во соседството и од промени во условите на животната средина.

Видовите алтернативи што му стојат на располагање на инвеститорот ќе зависат од тоа кој е инвеститорот. На пример, инвеститор од јавниот сектор (на пр. Државата) најверојатно би имал поширок спектар на алтернативи на располагање отколку некој инвеститор од приватниот сектор, ако поради ништо друго тогаш поради фактот што приватниот инвеститор ќе има една локација за изведување на проект, додека Државата може да има неколку алтернативни локации што може било да ги поседува, било да ги стекне, заради јавниот интерес, преку законите за експропријација. Оваа опсервација важи и во однос на лоцирањето на инфраструктурата за управување со отпадот, каде постојат и приватни и јавни оператори.

Табела 1: Алтернативи и мерки за намалување на влијанијата врз животната средина што треба да се разгледаат

- Мерки за управување со побарувачката на стоки или услуги
- Мерки за зачувување на ресурсите или за намалување на залудното трошење на истите
- Различни пристапи кон задоволувањето на побарувачката
- Локации или патишта
- Процеси или технологии
- Методи на работа
- Планови и распореди на локации
- План на објекти
- Типови и извори на материјали
- Спецификации на производи

- Временски план за изградба, работење и затворање на некој објект, вклучително и евентуална поделба на проектот во фази
- Датуми на почеток и завршување на проектот
- Големина на локацијата или објектот
- Ниво на производство
- Задолженија во делот на имплементацијата
- Контроли врз загадувањето
- Решенија за отстранување на отпадот вклучувајќи рециклажа, искористување, повторна употреба и конечно отстранување
- Пристапни решенија и патишта за сообраќање до и од локацијата
- Помошни објекти
- Методи и системи за управување
- Задолженија и постапки за управување со животната средина
- Вработување и обука на кадарот
- Мониторинг и планови за вонредни состојби
- Решенија за затворање на објектот, враќање на локацијата во задоволителна состојба и грижа за истата по престанокот на работата на инсталацијата
- „Не прави ништо“ или „Прави минимално“

Инвеститорот може да ги искористи алтернативите дадени во Табелата 1 како помош во пополнувањето на листата на проверка за определување на обемот на оцената на влијанието на проектот врз животната средина.

Од особена важност е инвеститорот да ги идентификува потенцијалните влијанија врз животната средина коишто ќе бараат подетално внимание во студијата за ОВЖС. Еден од најчесто користените начини за идентификување на веројатните влијанија од одреден проект е употребата на листа на проверка за определување на обемот на оцената на влијанието на проектот врз животната средина, при што треба да се земе предвид следново:

- Сите активности што ќе се спроведуваат во проектот;
- Сите медиуми на животната средина која ги прима влијанијата;
- Сите потенцијални интеракции помеѓу активностите и медиумите.

V.g. Пополнување на листата на проверка за определување на обемот на оцената на влијанието на проектот врз животната средина

Листата на проверка за определување на обемот на оцената на влијанието на проектот врз животната средина е дадена подолу во Прилогот 2. Оваа листа содржи ист број прашања како листата на проверка за утврдување на потребата од оценка на влијанието на проектот врз животната средина која се однесуваше на *карактеристиките* на проектот. Таа се состои од два дела: првиот дел дава детална листа на карактеристиките на проектите кои би можеле да доведат до значителни влијанија врз животната средина, а вториот дел дава листа на карактеристики на проектни опкружувања што би можеле да бидат подложни на значителни негативни влијанија.

Во споредба со трите колони во листата на проверка за утврдување на потребата од оценка на влијанието на проектот врз животната средина, кај листата на проверка за определување на

обемот на оцената на влијанието на проектот врз животната средина се додадени уште две колони: колона 4 каде треба да се впишат потенцијално засегнатите медиуми на животната средина, и колона 5 која се однесува на можноста влијанието врз соодветната медиум од животната средина во колоната 4 да биде значително.

Со цел листата на проверка за определување на обемот да се пополни така што ќе бидат идентификувани потенцијалните влијанија врз животната средина, инвеститорот треба да ја пополни колоната 4 со медиумите на животната средина што ќе бидат засегнати за секоја фаза од дејноста за која, како резултат на фазата за утврдување на потребата од ОВЖС, впишал одговор „да“ или „?“.

За да се идентификуваат евентуални аспекти од рецепторската животна средина кои би можеле да бидат засегнати од активноста, инвеститорот ќе ја има предвид листата на проверка на потенцијално засегнати медиуми на животната средина прикажани подолу во прилогот 3.

Како и при утврдување на потребата од ОВЖС, се препорачува органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина да ја продискутира листата на проверка за определување на обемот на оцената на влијанието на проектот врз животната средина заедно со инвеститорот, одговорното лице на листата на експерти кое учествува во реализацијата на студијата за ОВЖС, како и со други специјалисти, заинтересирани државни органи и експерти. На овој начин ќе се обезбеди темелно пополнување на листата на проверка.

При користење на листите на проверка за определување на обемот на ОВЖС, треба да се запомни дека секундарни влијанија и влијанија од повисок ред може да се случат како резултат на примарна директна интеракција помеѓу една проектна активност и некој медиум на животната средина. На пример, промена во делот на истечните води на една локација може да влијае врз хидрологијата на еден водотек, тоа може понатаму да влијае врз квалитетот на водата и екологијата на водотекот, а тоа пак врз рибниците и врз други употреби на водата. Таму каде ќе биде идентификувана директна врска, инвеститорот или органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина треба секогаш да размислува дали како последица може да се јават секундарни или повисоки влијанија врз животната средина.

Инвеститорите и органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина како корисник на листите на проверка треба да имаат предвид дека влијанијата не мора секогаш да бидат трајни и долгорочни. Тие можат да бидат и привремени, а сепак да имаат значителни влијанија врз животната средина – на пример за време на одредени периоди од дејноста или време од годината.

V.д. Фокусирање на значителните влијанија

Лицата кои се инволвирани во определувањето на обемот на ОВЖС може да се сочат со потешкотии во прецизното определување на тоа што е „значително влијание“, содржано во колоната 5 од листата на проверка за определување на обемот на оцената на влијанието на проектот врз животната средина. Степенот на „значителност“ може да се дефинира во однос на важноста што влијанието може да ја има при донесувањето на одлуката за одобрување на реализацијата на проектот.

Од тие причини, ќе се применат карактеристиките зацртани во членовите 5, 6 и 7 од Уредбата (за определување на проектите и за критериумите врз основа на кои се утврдува потребата за спроведување на постапката за оцена на влијанијата врз животната средина). Врз основа на

одговорот на овие прашања, лицето кое ја пополнува листата на проверка за определување на обемот на оцената на влијанието на проектот врз животната средина ја пополнува колоната 5 со „да/не“, во зависност од тоа како се гледа на можноста влијанието врз анализираната медиум да биде значително. Како резултат на завршувањето на овој чекор, доколку одговорот во колоната 5 е „да“, лицето кое ја пополнува листата на проверка за определување на обемот на оцената на влијанието на проектот врз животната средина може да објасни зошто мисли дека влијанието е значително.

Пополнувањето на колоните 4 и 5 од листата на проверка за определување на обемот на оцената на влијанието на проектот врз животната средина го претставува збирот на прашања што мора да се земат предвид во оцената на влијанието врз животната средина, со што тоа ги претставува прашањата што треба да се вклучат во студијата за ОВЖС.

V.f. Алтернативен начин за користење на листите на проверка

Еден алтернативен начин за користење на листите на проверка е истите да се презентираат како вертикална и хоризонтална оска на една матрица. Потенцијалните интеракции помеѓу проектните активности/влијанија и медиумите на животната средина се идентификувани преку означување на соодветните полиња во матрицата:

Пример на матрица за влијанија²

ПРОЕКТНИ АКТИВНОСТИ / ВЛИЈАНИЈА	Медиуми на животната средина																		
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S
						*													...
1. Вршење ископ						*													
2. Дупчење						*													
3. Сеча на дрва						*				*	*	*							
4. Испуштање на емисии во вода						*													
5. Промена на текот на река						*													
6. Зголемена бучава во областа						*					*	*							
7. Создавање на прашина						*					*	*							
8. Зголемена фреквенција на сообраќајот						*					*	*							
9. ИТН.																			

Во однос на медиумите на животната средина од матрицата на влијанија видете го прилогот 3 на стр. 49 каде е дадена листа на спомнатите медиуми, вклучувајќи и одбрани социо-економски аспекти (A-WW).

Она што пополнетата матрица ќе го покаже се групи („кластери“) на интеракции помеѓу активности и медиуми на животната средина кои би можеле да добијат особено внимание во

² Во овој пример, „F“ означува „важни водни живеалишта, водотеци и/или водни тела“; „J“ означува „шуми“; „K“ означува „области што ги користат заштитени видови на фауна и флора за размножување, гнездење, барање храна, одмор или презимување“; „L“ означува „области на важен пат за преселните птици и друга фауна“.

студијата за ОВЖС. Овој пример ја илустрира корисноста на матрицата во демонстрирањето на тематски влијанија или влијанија групирани по „кластери“ врз медиумите на животната средина како што се водните живеалишта („F“).

V. е. Содржина на студијата за ОВЖС

Веднаш откако ќе се заврши со определувањето на обемот на ОВЖС, може да се почне со студијата за ОВЖС. Преку едно кратко резиме во кое ќе бидат опфатени сите клучни чекори за успешна ОВЖС, имајќи предвид дека постапката за подготовка на содржината на студијата за ОВЖС е пропишана во согласност со членот 2 од Правилникот за содржината на барањата што треба да ги исполнува студијата за оцена на влијанието на проектот врз животната средина (Службен весник на Република Македонија бр. 33/2006), студијата за ОВЖС треба да ги содржи најмалку следниве информации:

- опис на проектот заедно со информации за локацијата, карактерот и големината на проектот и на потребната земјишна површина;
- опис на животната средина и на нејзините медиуми на локацијата;
- опис на природното, културното и историското наследство и на пределот;
- опис на видот и количините на очекувани емисии, особено на емисиите во воздухот и отпадните води, цврстиот отпад, како и други информации потребни за евалуација на поголемите влијанија на проектот врз животната средина;
- опис на мерките за спречување, намалување и елиминирање на влијанието врз животната средина, како и на мерките за супституција во случај на интервенција во природното опкружување и пределот;
- опис на влијанијата на проектот врз животната средина имајќи го предвид нивото на развој на науката и прифатените методи за евалуација;
- опис на карактеристиките на технологијата која се користи;
- опис на алтернативните решенија за реализација на проектот што инвеститорот ги имал предвид и главните причини за избирање на предложената алтернатива; секогаш се вклучува и нултата алтернатива;
- резиме на доставената студија без технички детали;
- анализа на потешкотиите (технички недостатоци или недостиг на знаења) со кои инвеститорот или експертот биле соочени за време на подготовката на студијата; и
- предлог за големината и карактеристиките на промената поради која е потребно да се ажурира студијата за оценката на влијанието врз животната средина.

Студијата за ОВЖС треба да ја рефлектира содржината на листата на проверка за оцена на соодветноста на студијата за ОВЖС, која може да се најде во „Упатствата за оцена на соодветноста“ од овој документ.

VI. УПАТСТВА ЗА ОЦЕНКА НА СООДВЕТНОСТА НА СТУДИЈАТА

VI.a. Основни информации за оценката на соодветност на студијата за ОВЖС

Откако влијанијата врз животната средина ќе бидат идентификувани и оценети од страна на студијата за ОВЖС согласно со член 83 од Законот за животна средина, процесот на ОВЖС продолжува со фазата на оценка на соодветноста. Оценка на соодветноста претставува процес на проверка на адекватноста на студијата за ОВЖС во согласност со член 86 од Законот за животна средина – „Извештај за адекватноста на студијата за оцената на влијанието на проектот врз животната средина“. Оценката на соодветност на студијата за ОВЖС е еден од главните „чувари на квалитетот“ вградени во процесот на ОВЖС. Често, квалитетот на студијата за ОВЖС може значително да се подобри преку оценка на соодветноста, што резултира со издадени согласности засновани на подобра информираност и со подобри резултатите во делот на животната средина.

Органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина врши преглед на адекватноста на студијата за ОВЖС, или за оваа работа може да назначи лице од листата на експерти. „Адекватност“ значи целосност и соодветност на информациите од содржинска и гледна точка на донесувањето одлуки. Листата на проверка за оценка на соодветноста е дадена во прилогот 4 и е наменета за лицата кои сакаат да го анализираат квалитетот на студијата за ОВЖС, т.е. дизајнирана е така што да може да се провери адекватноста на информациите за животната средина обезбедени од страна на изготвувачите на проектот за следниве цели: одлучување и консултации. Таа првенствено има за цел да му помогне на одлучувачот (органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина) да констатира дали информациите ги исполнуваат следниве две примарни цели:

- Одлучувачите да ги имаат на располагање сите неопходни информации за животната средина за одлуката што треба да ја донесат;
- Ефективна комуникација со консултираните страни и пошироката јавност така што тие да можат да даваат корисни коментари за проектот и неговите влијанија врз животната средина.

Во согласност со членот 83, став 5 и членот 91 од Законот за животна средина, јавноста учествува во оценката на соодветност на ОВЖС. Фазата на преглед во процесот на ОВЖС обично ја обезбедува главната можност за коментари од јавноста во врска со предложениот проект.

Оценката на соодветност на студијата за ОВЖС потоа ја користи органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина, како и самата студија и јавната расправа заедно со добиените мислења, за да донесе одлука дали да издаде согласност или да го отфрли барањето за изведување на проект во согласност со членот 87 од Законот за животна средина.

Во ЕУ и во други земји создадени се неколку инструменти за спроведување на оценка на соодветноста на студијата за ОВЖС. Корисно би било да се проучат примери на ревизии на студии за ОВЖС од други земји и нивните резултати. На овој начин би се обезбедил корисен увид во тоа како другите го спроведуваат процесот на оценка на соодветноста. Со цел да помогне околу ова прашање, листата на проверка за оценка на соодветноста е дадена во прилогот 4 од ова Упатство врз основа на листата што се користи во ЕУ. Листата на проверка не дава можност за проверка на техничкиот или научниот квалитет на информациите или на

адекватноста на студиите за состојбата на животната средина. Лицата кои ја вршат оценката на соодветност на адекватноста на студијата за ОВЖС и кои се загрижени за научната и техничката адекватност на обезбедените информации треба да побараат совети од технички или други експерти.

Листата на проверка за оценка на соодветноста е направена така што да користи за две цели:

1. Да се оцени адекватноста на студијата за ОВЖС заради донесувањето одлука да се даде согласност или да се одбие барањето за изведување на проект, во кој случај корисникот на листата на проверка за оценка на соодветноста покажува дали извештајот за студијата за ОВЖС е адекватен или неадекватен. Доколку извештајот е неадекватен, листата на проверка го поттикнува корисникот да одреди кои дополнителни информации се потребни.
2. Да ја идентификува потребата за подобрување на процесот на оцена на влијанието врз животната средина. Така, на пример, листата на проверка може да се користи за да се види кои делови од информациите што се бараат според законот се најдобри или најлоши по квалитет во конкуренција на неколку студии за ОВЖС, или за да се анализира севкупниот квалитет на студиите за ОВЖС доставени за различни типови на проекти, но и за да се истражат трендови во делот на квалитетот со текот на времето.

Следново резиме е засновано на листата на проверка за оценка на соодветноста и истото ги идентификува главните карактеристики што треба да ги содржи една добра студија за ОВЖС:

- Јасен опис на процесите што се предмет на мониторинг.
- Јасна структура со логичен редослед, како на пример опис на постојните затекнати состојби, влијанија што се предвидуваат (карактер, обем и големина на влијанијата), опсег за намалување на влијанијата, договорени мерки за намалување на влијанијата, значителност на неизбежните/резидуални влијанија за секоја тема од животната средина.
- Содржина на почетокот од документот.
- Јасен опис на постапката за давање согласност за проектот и како во сето тоа се вклопува ОВЖС.
- Да претставува единствен документ со соодветни вкрстени упатувања („крос референци“).
- Да ги наведува сите користени извори на информации.
- Да е концизна, сеопфатна и објективна.
- Да е напишана на непристрасен начин.
- Содржи целосен опис на предложениот проект.
- Користи дијаграми, илустрации, фотографии и други графички прикази како поддршка на текстуалниот дел.
- Користи конзистентна терминологија.
- Содржи поимник (глосар) на користените термини.
- Содржи јасни објаснувања на комплексните прашања.
- Содржи добар опис на методите што се користат за студиите на секоја тема од животната средина.
- Ја покрива секоја тема од животната средина на начин што е сразмерен на нејзината важност.
- Обезбедува докази или факти за добри консултации со сите заинтересирани страни.

- Содржи јасна дискусија за алтернативите.
- Се обврзува на активности за намалување на влијанијата (со програма) и на мониторинг.
- Содржи и нетехничко резиме кое не се карактеризира со технички стил на изразување.
- Го покажува начинот на кој се постапило според законските барања.

Оценката на соодветност треба да ги идентификува евентуалните недостатоци во студијата за ОВЖС. Таа исто така треба да се фокусира на евентуални пропусти во студијата за ОВЖС, но и на други битни недостатоци кои може непосредно да го попречат донесувањето одлуки. Доколку не се откријат сериозни пропусти, тоа треба да се констатира. Евентуалните забелешки за некои помалку важни недостатоци може да се стават во посебно поглавје или како додаток на оценката на соодветност.

Конечно, оценката на соодветност треба да препорачува како и кога евентуалните сериозни недостатоци во студијата за ОВЖС да се коригираат за да се обезбеди донесување на одлуки засновано на информираност и соодветни мерки за имплементација на проектот.

Други фактори што треба да се земат предвид се следниве:

- Треба да се погрижиме „список на задачи“ на студијата за ОВЖС или други „упатства“ да бидат на располагање за оценката на соодветност. Доколку нема такви, прва задача на оценката на соодветност е повторно да го одреди обемот на главните проблеми и влијанија што требало да бидат обработени во студијата за ОВЖС. Ова може да се направи со помош на упатствата за определување на обемот на ОВЖС;
- Треба да се провери дали на располагање имаме ревизии на студии за ОВЖС од споредливи предлог-проекти во слични опкружувања. Студии за ОВЖС и ревизии од споредливи предлог-проекти во слични опкружувања обезбедуваат корисни референтни точки за согледување кои видови на влијанија се сметаат за значителни и кои информации се неопходни за донесување одлуки. Вакви студии може да бидат од Македонија или од други земји. Од голема корист е да се дознае за проблемите со кои одредени слични проекти се соочиле за време на нивната имплементација или работењето на инсталацијата. Овие проблеми може да обезбедат увид во карактерот на влијанијата што би можеле да се случат за време на имплементацијата на проектот или работењето на инсталацијата што е предмет на оценка на соодветноста.

VI. б. Детална оценка на соодветноста на студијата за ОВЖС

Во одредени околности може да биде потребна детална оценка на соодветноста на квалитетот на студијата за ОВЖС (освен пополнувањето на листата на проверка за преглед), на пример кога постојат сериозни недостатоци во делот на собраните информации. Ова вклучува преглед на начинот на кој била спроведена ОВЖС. Во други околности, вниманието би можело да се фокусира на извршното резиме на студијата за ОВЖС или на други делови коишто јавноста најверојатно би ги читала. Таквиот преглед би можела да провери, меѓу другото, дали стилот на кој е напишана студијата не е евентуално премногу технички и дали сите прашања од главниот извештај се резимирани и пренесени на прецизен и едноставен начин.

VI.в. Користење на листата на проверка за оценка на соодветноста

Дадени се две групи на упатства за користење на листата на проверка:

- Првите се однесуваат на корисниците кои сакаат да утврдат дали информациите презентирани во студијата за ОВЖС се соодветни за донесување одлука и за консултации, и ако не се - кои дополнителни информации се потребни за комплетирање на студијата;
- Вторите се однесуваат на корисниците кои сакаат да ја утврдат потребата од идно истражување или мониторинг.

Листата на проверка е организирана во осум поглавја:

- Опис на проектот;
- Алтернативи;
- Опис на животната средина која најверојатно ќе биде засегната од проектот;
- Опис на веројатните значителни ефекти на проектот;
- Опис на мерките за намалување на последиците;
- Нетехничко резиме;
- Квалитет на презентација;
- Глобална оценка на студијата за ОВЖС.

Во рамките на секое поглавје дадени се прашања за оценката на соодветност. За одредени прашања дадени се одредени коментари кои имаат за цел да му помогнат на корисникот на листата на проверка.

VI.г. Подготвување оценка на квалитетот на студијата за ОВЖС

Чекор 1

Направете краток преглед на студијата за ОВЖС за да се запознаете со тоа како истата е организирана и каде да најдете одредени работи во рамките на студијата.

Чекор 2

Одлучете за секое од прашањата за преглед дали прашањето е релевантно за конкретниот проект. Ако е така, напишете одговор „да“ во колоната 2.

Чекор 3

Доколку одредено прашање за оценка на соодветноста се оцени како релевантно, анализирајте ја студијата за ОВЖС подетално и констатирајте дали конкретните информации идентификувани во прашањето се обезбедени во студијата и дали се доволни за донесување одлука. Ако информациите се целосни, напишете „адекватни“ во колоната 3. Аке не е така, напишење „неадекватни“.

При размислувањето дали информациите се доволни за донесување одлука, оној кој ја прави оценката на соодветност треба да види дали има евентуални пропусти во информациите, а ако има – дали тие пропусти се од витална важност за процесот на донесување одлука. Ако не се од витална важност, тогаш не е потребно да се бараат дополнителни информации. На овој начин ќе се избегнат непотребни одолговлечувања во процесот.

Фактори што треба да се земат предвид се следниве:

- Дали во некоја подоцнежна фаза ќе бидат потребни и други дозволи коишто подетално ќе ги третираат релевантните прашања од областа на животната средина, на пример дозволи за контрола на загадувањето како што е ИСКЗ дозволата.
- Големината и комплексноста на проектот и чувствителноста на рецепторската средина.
- Дали проблемите во врска со животната средина покренати со проектот се приоритетни.
- Ставовите на јавноста и консултираните страни за проектот и за степенот на противречност.

Чекор 4

Доколку одговорот на некое прашање за оценка на соодветноста е дека информациите се „неадекватни“, размислете кои дополнителни информации се потребни и напишете го тоа во колоната 4. Лицето кое ја врши оценката на соодветност може да даде предлози каде или како да се добијат тие информации.

На крајот од секое поглавје од листата за проверка, лицето кое ја врши оценката на соодветност може да ја пополни листата со одредени типови на информации коишто не биле вклучени во почетокот, доколку смета дека тие информации се битни за одредени карактеристики на проектот.

VI.d. Подетална проценка на квалитетот на студијата за ОВЖС

Една таква проценка може да биде потребна за споредување на студиите за ОВЖС од поголем број проекти за следниве цели:

- Да се согледа кои од условите се задоволително исполнети, а кои не се;
- Одредување на квалитетот на информациите во оцените на влијанието врз животната средина од одредени типови на проекти;
- Развој на квалитетот на овие информации со тек на време; итн.

Листата на проверка за оценка на соодветноста презентирана во прилогот 4 се користи за проценката. Чекорите во процесот се исти со оние опишани претходно со исклучок на чекорот 3, којшто треба да се замени со следниов чекор 3:

При проценка на квалитетот на студијата за ОВЖС за различни проекти, наместо да впишува „адекватни“ или „неадекватни“ (информации) во колоната 3, лицето кое ја врши оценката на соодветност треба да користи систем на поени заснован на следниве примери:

А: Целосно обезбедување на информации без недостатоци или слабости.

Б: Добро обезбедување на информации со многу мали слабости што не се битни за одлуката.

В: Адекватно обезбедување на информации со празнини или слабости во информациите коишто не се од витално значење за процесот на одлучување.

Г: Слабо обезбедување на информации со празнини и слабости кои би го оневозможиле процесот на одлучување, но за кои е потребно само малку труд за докомплетирање.

Д: Многу слабо обезбедување на информации со големи празнини или слабости коишто би го оневозможиле процесот на донесување одлуки и за кои е потребно многу труд за комплетирање на информациите.

Проценката може да се комплетира со помош на еден завршен чекор за обезбедување на глобална проценка на студијата за ОВЖС. За оваа цел, во листата на проверка е обезбедено завршно поглавје. Лицето кое ја врши оценката на соодветност ќе го оцени со одреден број поени квалитетот на информациите во секое од поглавјата на листата на проверка и ќе ги собере поените со што ќе се добие збирен резултат за целокупната студија за ОВЖС.

VI.г. Одредување на опции за ремедијација и одлучување во фазата на оценка на соодветноста

Во случај ако има најмалку еден одговор „неадекватни“ во колоната 3, органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина ќе побара дополние на студијата за ОВЖС.

Студијата за ОВЖС ќе биде прифатена од страна на органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина доколку не постои одговор „неадекватни“.

Во случај кога студијата за ОВЖС не ги исполнува бараните стандарди, можни се три решенија. Тие се наведени подолу и кое од нив ќе се користи зависи од значајноста на недостатоците во студијата за ОВЖС:

1. *Недостатоците на студијата за ОВЖС се толку сериозни што бараат моментална корекција, и тоа во форма на дополнителна студија за ОВЖС или нова студија. Во таква ситуација, оценката на соодветност треба јасно да каже како може да се соберат и презентираат дополнителните информации. Лицата кои ја вршат оценката на соодветност на студијата за ОВЖС треба да го имаат предвид и фактот дека донесувањето одлука би можело да биде пролонгирано извесно време до моментот на реализација на нова студија или до моментот на обезбедување на дополнителни информации кои би ја комплетирале студијата за ОВЖС.*
2. *Недостатоците не се толку сериозни и може да се поправат со објасненија во форма на прилог кон студијата или со дефинирање услови коишто треба да се исполнат дадени во форма на додаток кон решението во врска со ОВЖС. Овој начин ја има таа предност што донесувањето одлуки може да продолжи според планираното без поголемо одолговлечување, кое инаку би можело да се јави доколку бидат побарани нови дополнителни информации со цел да се подобри студијата за ОВЖС.*
3. *Недостатоците не се големи, но не може веднаш да се коригираат (или преку обезбедување дополнителни информации кон студијата за ОВЖС или во форма на објаснувања и услови дадени како додаток на одлуката/одобрението), затоа што за нивното собирање е потребно премногу време. Во овој случај, оценката на соодветност би можела да препорача следење на недостатоците и нејаснотиите за време на имплементацијата на проектот и работењето на инсталацијата. Потребно е да се идентификуваат корективни мерки во случај влијанијата врз животната средина да се покажат како полоши од очекуваните.*

Како последна мерка на предострожност би можел да се примени кодирачкиот систем „семафор“, како инструмент за давање сигнал дали одреден проект треба да се одобри или не. Треба притоа да се има предвид дека тоа не е конечната одлука за одобрување на проектот, туку индикација за квалитетот на оценката на соодветност. Следниот систем на „семафор“ би можел да се примени во однос на аспектите поврзани со животната средина: дадете зелено светло за „проектот може да помине“; жолто за „условно прифаќање кое подлежи на некои едноставни модификации“, и црвено светло за „стоп“. Конечната одлука за одобрување на проектот и за издавање на согласност за отпочнување на проектот претставува политичка одлука која зависи од балансот помеѓу еколошките, економските и социјалните аспекти.

VII. ПРИЛОЗИ

ПРИЛОГ 1
ЛИСТА НА ПРОВЕРКА ЗА УТВРДУВАЊЕ НА ПОТРЕБАТА ОД ОЦЕНА НА ВЛИЈАНИЕТО НА
ПРОЕКТОТ ВРЗ ЖИВОТНАТА СРЕДИНА

Пример за тоа како се пополнува оваа листа на проверка е дадена во прилог 6.

Листата на проверка за утврдување на потребата од ОВЖС треба прво да биде пополнета од инвеститорот и потоа да биде доставена до органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина заради разгледување/комплетирање заедно со известувањето за намерата за изведување на проект:

Колона 1	Колона 2	Колона 3
Прашања што треба да се земат предвид	Да / Не / ? /Несоодветно (NA) (NA – доколку прашањето не е релевантно за конкретниот проект) Накратко да се опише.	Дали ова ќе доведе до значителни влијанија? Да/Не/? – Зошто?
Краток опис на проектот:		
1. Дали изградбата, работењето или затворањето на проектот ќе содржи активности кои ќе предизвикаат физички промени на локалитетот (топографија, користење на земјиштето, промени во водните тела итн.)?		
2. Дали при изградбата или работењето на проектот ќе се користат природни ресурси како што се земјиште, вода, материјали или енергија, а особено ресурси што не се обновливи или се оскудни?		
3. Дали проектот ќе опфати употреба, чување, транспорт, постапување со или производство на супстанции или материјали што би можеле да бидат штетни по здравјето на луѓето или по животната средина, или што би предизвикале загаженост во врска со реални или перцепирани ризици по здравјето на луѓето?		
4. Дали проектот ќе произведува цврст отпад за време на изградбата, работењето или затворањето на инсталацијата?		

Прашања што треба да се земат предвид	Да / Не / ? /Несоодветно (NA) (NA – доколку прашањето не е релевантно за конкретниот проект) Накратко да се опише.	Дали ова ќе доведе до значителни влијанија? Да/Не/? – Зошто?
5. Дали проектот ќе испушта загадувачки материји или некои опасни, токсични или штетни супстанции во воздухот?		
6. Дали проектот ќе предизвика бучава и вибрации или ослободување на светлина, топлинска енергија или електромагнетни зрачења?		
7. Дали проектот ќе доведе до ризици од контаминација на земјиштето или водата од испуштања на загадувачки материји врз земјиштето или во површинските води, крајбрежните води или морето?		
8. Дали постои ризик од несреќи за време на изградбата или работењето на проектот кои би можеле да влијаат врз човековото здравје или животната средина?		
9. Дали проектот ќе доведе до социјални промени, како на пример во однос на демографијата, традиционалниот начин на живот, вработеноста?		
10. Дали постојат и други фактори што треба да се земат предвид како на пример последователниот развој којшто би можел да доведе до влијанија врз животната средина или до можност за кумулативни влијанија со други постоечки или планирани активности на локалитетот?		
11. Дали постојат области на или околу локалитетот кои се заштитени со меѓународно, национално или локално законодавство поради нивните еколошки, пределски, културни или други вредности, а кои би можеле да бидат засегнати од проектот?		

Прашања што треба да се земат предвид	Да / Не / ? / Несоодветно (NA) (NA – доколку прашањето не е релевантно за конкретниот проект) Накратко да се опише.	Дали ова ќе доведе до значителни влијанија? Да/Не/? – Зошто?
12. Дали постојат некои други области на или околу локалитетот кои се важни или чувствителни од еколошки аспект, како на пример водни живеалишта, водотеци или други водни тела, крајбрежна зона, планини, шуми, а кои би можеле да бидат засегнати од проектот?		
13. Дали постојат некои други области на или околу локалитетот што ги користат заштитени, важни или чувствителни видови на фауна и флора, на пример за размножување, гнездење, барање храна, одмор, презимување или преселба, а кои би можеле да бидат засегнати од проектот?		
14. Дали постојат копнени, крајбрежни, морски или подземни води на или околу локалитетот кои би можеле да бидат засегнати од проектот?		
15. Дали постојат области или карактеристики од висока пределска или живописна вредност на или околу локалитетот кои би можеле да бидат засегнати од проектот?		
16. Дали постојат патишта или објекти на или околу локалитетот што јавноста ги користи за пристап до рекреативни или други објекти, а кои би можеле да бидат засегнати од проектот?		
17. Дали постојат транспортни патишта на или околу локалитетот што се подложни на закрчување или што создаваат еколошки проблеми, а кои би можеле да бидат засегнати од проектот?		
18. Дали проектот е на локација каде постои веројатност да биде видлив за голем број луѓе?		

Прашања што треба да се земат предвид	Да / Не / ? /Несоодветно (NA) (NA – доколку прашањето не е релевантно за конкретниот проект) Накратко да се опише.	Дали ова ќе доведе до значителни влијанија? Да/Не/? – Зошто?
19. Дали постојат реони или карактеристики од историска или културна важност на или околу локалитетот што би биле засегнати од проектот?		
20. Дали проектот е лоциран на празен простор (на кој никогаш немало градба), со што ќе дојде до загуба на празно („гринфилд“) земјиште?		
21. Дали во моментот има некои употреби на земјиштето на или околу локацијата (на пример за живеалишта, градини, друг приватен имот, индустрија, трговија, рекреација, отворени јавни површини, објекти во заедницата, земјоделие, шумарство, туризам, рударство или каменоломи) што би можеле да бидат засегнати од проектот?		
22. Дали постојат планови за идни употреби на земјиштето на или околу локацијата што би можеле да бидат засегнати од проектот?		
23. Дали постојат области на или околу локалитетот што се густо населени или изградени, а што би можеле да бидат засегнати од проектот?		
24. Дали постојат области на или околу локалитетот што се зафатени од некои чувствителни употреби на земјиштето, на пример болници, училишта, верски објекти, објекти во заедницата, а што би можеле да бидат засегнати од проектот?		
25. Дали постојат области на или околу локалитетот што содржат важни, висококвалитетни или оскудни ресурси како на пример подземни води, површински води, шуми, земјоделско земјиште, рибници, туристички ресурси или минерали, а што би можеле да бидат засегнати од проектот?		

Прашања што треба да се земат предвид	Да / Не / ? / Несоодветно (NA) (NA – доколку прашањето не е релевантно за конкретниот проект) Накратко да се опише.	Дали ова ќе доведе до значителни влијанија? Да/Не/? – Зошто?
26. Дали постојат области на или околу локалитетот што се веќе предмет на загадување или на штети врз животната средина, на пример каде постојните законски стандарди за животната средина не се почитуваат, а што би можеле да бидат засегнати од проектот?		
27. Дали местото каде е лоциран проектот е подложен на земјотреси, спуштање на земјиштето, лизгање на земјиштето, ерозија, поплави или екстремни/лоши климатски услови како на пример големи температурни разлики, магли, силни ветришта, а што би можеле да доведат до тоа проектот да предизвика еколошки проблеми?		

Резиме на карактеристиките на проектот и на неговата локација коишто укажуваат на потреба од ОВЖС.

ПРИЛОГ 2
ЛИСТА НА ПРОВЕРКА ЗА ОПРЕДЕЛУВАЊЕ НА ОБЕМОТ НА ОБЖС: ПРАШАЊА ЗА
КАРАКТЕРИСТИКИТЕ НА ПРОЕКТОТ

Пример за тоа како да се пополни оваа листа на проверка за определување на обемот на ОБЖС е даден во прилогот 7 од ова Упатство.

Колона 1	Колона 2	Колона 3	Колона 4	Колона 5
Бр.	Прашања што треба да се земат предвид во определувањето на обемот на ОБЖС	Да/Не/?	Кои карактеристики од проектното опкружување би можеле да бидат засегнати и како?	Дали постои веројатност ефектот да биде значаен? Зошто?
1. Дали изградбата, работењето или затворањето на проектот ќе содржи активности кои ќе предизвикаат физички промени на локалитетот (топографија, користење на земјиштето, промени во водните тела итн.)?				
1.1	Трајна или привремена промена на употребата на земјиштето, на земјишната покривка или на топографијата, вклучително и зголемувања во интензитетот на употреба на земјиштето?			
1.2	Расчистување на постоечко земјиште, вегетација и градби?			
1.3	Создавање на нови употреби на земјиштето?			
1.4	Предградежни испитувања, на пример ископ на дупки, тестирање на земјиштето?			
1.5	Градежни работи?			
1.6	Работи на рушење?			
1.7	Привремени локации што се користат за градежни работи или за сместување на градежни работници?			

Бр.	Прашања што треба да се земат предвид во определувањето на обемот на ОВЖС	Да/Не/?	Кои карактеристики од проектното опкружување би можеле да бидат засегнати и како?	Дали постои веројатност ефектот да биде значаен? Зошто?
1.8	Надземни градби, објекти или земјени насипи кои вклучуваат линеарни, т.е должински конструкции (далноводи, телефонски водови, железничка инфраструктура, автопати), ископ на земја и пополнување со земја или ископи за објекти?			
1.9	Подземни работи кои вклучуваат рударски активности или изградба на тунел?			
1.10	Работи на култивирање на неплодно земјиште?			
1.11	Копање со багер?			
1.12	Крајбрежни градби, на пр. сидови крај море, пристаништа?			
1.13	Крајбрежни објекти?			
1.14	Процеси на производство?			
1.15	Објекти за складирање на стоки или материјали?			
1.16	Постројки за третман или отстранување на цврст отпад или течни ефлуенти?			
1.17	Објекти за долгорочно сместување на работници?			
1.18	Нов копнен, железнички или поморски сообраќај за време на изградбата или работењето?			

Бр.	Прашања што треба да се земат предвид во определувањето на обемот на ОВЖС	Да/Не/?	Кои карактеристики од проектното опкружување би можеле да бидат засегнати и како?	Дали постои веројатност ефектот да биде значаен? Зошто?
1.19	Нова копнена, железничка, воздухопловна, водна или друга транспортна инфраструктура вклучувајќи и нови или изменети патишта и станици, пристаништа, аеродроми итн.?			
1.20	Затворање или пренасочување на постоечки транспортни патишта или инфраструктура, што доведува до промени на движењата во сообраќајот?			
1.21	Нови или пренасочени далноводи или цевководи?			
1.22	Зафаќање на водите, изградба на брана, подводен канал, прегрупирање или други промени на хидрологијата на водотеците или аквиферите?			
1.23	Премини преку водотеци?			
1.24	Црпење или трансфери на вода од подземни или површински води?			
1.25	Промени во водните тела или на површината на земјата кои влијаат врз одводот или истечните води?			
1.26	Транспорт на персонал или материјали за градба, работење или затворање на објект?			
1.27	Долгорочна монтажа или затворање на инсталација или работи на враќање во задоволителна состојба?			
1.28	Тековна активност за време на затворањето којашто би можела да има влијание врз животната средина?			

Бр.	Прашања што треба да се земат предвид во определувањето на обемот на ОВЖС	Да/Не/?	Кои карактеристики од проектното опкружување би можеле да бидат засегнати и како?	Дали постои веројатност ефектот да биде значаен? Зошто?
1.29	Прилив на луѓе во одредена област било привремено било трајно?			
1.30	Внесување на туѓи (надворешни) видови?			
1.31	Губење на автохтони видови или генетска разновидност?			
1.32	Некои други активности?			

2. Дали при изградбата или работењето на проектот ќе се користат природни ресурси како што се земјиште, вода, материјали или енергија, а особено ресурси што не се обновливи или се оскудни?

2.1	Земјиште, особено неуредено или земјоделско земјиште?			
2.2	Вода?			
2.3	Минерали?			
2.4	Агрегати (песок, чакал, дробен камен)?			
2.5	Шуми и дрвја?			
2.6	Енергенси, вклучително електрична енергија и горива?			
2.7	Други ресурси?			

3. Дали проектот ќе опфати употреба, чување, транспорт, постапување со или производство на супстанции или материјали што би можеле да бидат штетни по здравјето на луѓето или по животната средина, или што би предизвикале загриженост во врска со реални или перцепирани ризици по здравјето на луѓето?

Бр.	Прашања што треба да се земат предвид во определувањето на обемот на ОВЖС	Да/Не/?	Кои карактеристики од проектното опкружување би можеле да бидат засегнати и како?	Дали постои веројатност ефектот да биде значаен? Зошто?
3.1	Дали проектот ќе опфати употреба на супстанции или материјали што се опасни или токсични по човековото здравје или животната средина (флора, фауна, водоснабдување)?			
3.2	Дали проектот ќе резултира со промени во појавата на болести или ќе ги засегне векторите на болеста (на пр. болести што се пренесуваат преку инсекти или вода)?			
3.3	Дали проектот ќе има влијание врз добросостојбата на луѓето, на пример преку промена на животните услови?			
3.4	Дали постојат некои особено вулнерабилни групи на луѓе кои би можеле да бидат засегнати од проектот, на пр. болнички пациенти, стари лица?			
3.5	Некои други причини?			
4. Дали проектот ќе произведува цврст отпад за време на изградбата, работењето или затворањето на инсталацијата?				
4.1	Јаловина или рударски отпад?			
4.2	Комунален отпад (отпад од домаќинства или комерцијален отпад)?			
4.3	Опасен или токсичен отпад (вклучувајќи и радиоактивен отпад)?			
4.4	Друг отпад од индустриски процеси?			
4.5	Вишок на производи?			

Бр.	Прашања што треба да се земат предвид во определувањето на обемот на ОВЖС	Да/Не/?	Кои карактеристики од проектното опкружување би можеле да бидат засегнати и како?	Дали постои веројатност ефектот да биде значаен? Зошто?
4.6	Мил од отпадни води или други видови мил од третман на ефлуент?			
4.7	Градежен шут или отпад од активности на рушење објекти?			
4.8	Вишок (излишни) машини или опрема?			
4.9	Контаминирано земјиште или друг материјал?			
4.10	Отпад од земјоделски активности?			
4.11	Некој друг цврст отпад?			
5. Дали проектот ќе испушта загадувачки материји или некои опасни, токсични или штетни супстанции во воздухот?				
5.1	Емисии од согорување на фосилни горива од стационарни или мобилни извори?			
5.2	Емисии од производни процеси?			
5.3	Емисии од постапки со материјали што вклучуваат чување или транспорт?			
5.4	Емисии од градежни активности вклучувајќи ги погонот и опремата?			

Бр.	Прашања што треба да се земат предвид во определувањето на обемот на ОВЖС	Да/Не/?	Кои карактеристики од проектното опкружување би можеле да бидат засегнати и како?	Дали постои веројатност ефектот да биде значаен? Зошто?
5.5	Прашина или миризби од постапувањето со материјали вклучувајќи градежни материјали, отпадни води и отпад?			
5.6	Емисии од инцинерација на отпад?			
5.7	Емисии од горење на отпад на отворен простор (на пр. искинати материјали, градежен шут)?			
5.8	Емисии од некои други извори?			

6. Дали проектот ќе предизвика бучава и вибрации или ослободување на светлина, топлинска енергија или електромагнетни зрачења?

6.1	Од работењето на опремата, на пример мотори, вентилациска постројка, дробилки?			
6.2	Од индустриски или слични процеси?			
6.3	Од градежни работи или работи на рушење?			
6.4	Од експлозии или натрупување?			
6.5	Од градежни активности или сообраќај во функција на работата?			
6.6	Од системи за осветлување или разладување?			

Бр.	Прашања што треба да се земат предвид во определувањето на обемот на ОВЖС	Да/Не/?	Кои карактеристики од проектното опкружување би можеле да бидат засегнати и како?	Дали постои веројатност ефектот да биде значаен? Зошто?
6.7	Од извори на електромагнетно зрачење (да се земат предвид влијанијата врз блиската чувствителна опрема и врз луѓето)?			
6.8	Од некои други извори?			
7. Дали проектот ќе доведе до ризици од контаминација на земјиштето или водата од испуштања на загадувачки материи врз земјиштето или во површинските води, крајбрежните води или морето?				
7.1	Од постапување со, чување, употреба или прелевање на опасни или токсични материјали?			
7.2	Од испуштање на отпадни води или други ефлуенти (третирани или нетретирани) во вода или во земја?			
7.3	Преку таложење на загадувачки материи емитирани во воздухот на земја или во вода?			
7.4	Од некои други извори?			
7.5	Дали постои ризик од долготрајна акумулација на загадувачки материи во животната средина од овие извори?			
8. Дали постои ризик од несреќи за време на изградбата или работењето на проектот кои би можеле да влијаат врз човековото здравје или животната средина?				
8.1	Од експлозии, прелевања, пожари итн; од чување, постапување со, употреба или производство на опасни или токсични супстанции?			
8.2	Од настани надвор од границите на вообичаената заштита на животната средина, на пр. откажување на системите за контрола на загадувањето?			

Бр.	Прашања што треба да се земат предвид во определувањето на обемот на ОВЖС	Да/Не/?	Кои карактеристики од проектното опкружување би можеле да бидат засегнати и како?	Дали постои веројатност ефектот да биде значаен? Зошто?
8.3	Од некои други причини?			
8.4	Дали проектот би можел да биде засегнат од природни катастрофи кои предизвикуваат штети врз животната средина (на пр. поплави, земјотреси, лизгање на земјиштето итн.)?			
9. Дали проектот ќе доведе до социјални промени, како на пример во однос на демографијата, традиционалниот начин на живот, вработеноста?				
9.1	Промени во големината, возраста, структурата на населението, социјалните групи итн?			
9.2	Преку преселба на луѓе или рушење на домови или населби или на објекти во населбите, на пример училишта, болници, социјални установи?			
9.3	Преку населување на нови жители или создавање на нови населби?			
9.4	Преку упатување на поголеми барања до локалните установи или служби, на пример во врска со домувањето, образованието, здравството?			
9.5	Преку создавање нови работни места за време на изградбата или работењето или предизвикување појава на губење на работни места со последици по невработеноста и економијата?			
9.6	Некои други причини?			

Прашање - Дали постојат и други фактори што треба да се земат предвид како на пример последователниот развој којшто би можел да доведе до влијанија врз животната средина или до можност за кумулативни влијанија со други постоечки или планирани активности на локалитетот?

Бр.	Прашања што треба да се земат предвид во определувањето на обемот на ОВЖС	Да/Не/?	Кои карактеристики од проектното опкружување би можеле да бидат засегнати и како?	Дали постои веројатност ефектот да биде значаен? Зошто?
9.1	Дали проектот ќе доведе до притисок за последователен развој кој би можел да има значително влијание врз животната средина, како на пример поголем број живеалишта, нови патишта, нови помошни индустрии или установи итн.?			
9.2	Дали проектот ќе доведе до создавање на помошни установи или до развој поттикнат од проектот кои би можеле да имаат влијание врз животната средина, како на пример: <ul style="list-style-type: none"> • помошна инфраструктура (патишта, снабдување со електрична енергија, третман на отпад или отпадни води итн.) • изградба на живеалишта • екстрактивни индустриски дејности • дејности на снабдување • други? 			
9.3	Дали проектот ќе доведе до грижа за локацијата по престанокот на работата на инсталацијата којашто би можела да има влијание врз животната средина?			
9.4	Дали проектот ќе постави преседан за идни случувања?			
9.5	Дали проектот ќе има кумулативни ефекти поради близината до други постоечки или планирани проекти со слични влијанија?			

ПРИЛОГ 3
ЛИСТА НА ПРОВЕРКА ЗА ПОТЕНЦИЈАЛНО ЗАСЕГНАТИ КОМПОНЕНТИ НА ЖИВОТНАТА
СРЕДИНА

(треба да се користи заедно со пополнувањето на матрицата на страна 24)

	ПРАШАЊА ШТО ТРЕБА ДА СЕ РАЗГЛЕДААТ
	Прашање: Дали проектната активност ќе има влијанија врз постоечките или идните употреби на земјиштето?
A	Постоечки резиденцијални, комерцијални, индустриски, рекреативни, земјоделски или екстрактивни употреби на земјиштето на локалитетот?
B	Планирани употреби на земјиштето или зонирање за идни употреби на земјиштето?
C	Употреби на земјиштето во соседството (постоечки и предложени)?
D	Домови, градини и друг приватен и комерцијален имот?
	Прашање: Дали проектната активност ќе има влијанија врз некоја чувствителна област преку окупирање на целата или дел од областа, преку поставување на линеарни конструкции (далноводи, телефонски водови, железничка инфраструктура, автопати и слично), или преку обавување некаква дејност во неа?
E	Области заштитени според македонското законодавство за заштита на природата, пределите или културното наследство?
F	Важни водни живеалишта, водотеци и/или водни тела?
G	Области кои содржат значителни ресурси на подземни води или други водни резерви?
H	Крајбрежна зона?
I	Планини?
J	Шуми?
K	Области што ги користат заштитени видови на фауна и флора, меѓу другото за размножување, гнездење, барање храна, одмор или презимување?
L	Области што се наоѓаат на важен пат за птиците преселници и друга фауна?
M	Области кои веќе трпат загадување или штети врз животната средина, на пример таму каде стандардите за квалитет на животната средина на Европската комисија се прекршени во делот на почвата или подземните води?
N	Густо населени области?
O	Локации зафатени од некои чувствителни употреби на земјиштето, на пример болници, училишта, верски објекти, објекти во заедницата?
P	Области со висок пределски квалитет или живописност?
Q	Области што се многу видливи и/или опкружени со голем број рецептори, или кои се видливи од чувствителни точки на гледање?
R	Области што се важни за туризам или рекреација?
S	Области со добар пристап за јавноста?
T	Области што содржат важни историски, културни или археолошки ресурси?
U	Области подложни на земјотреси, спуштање на земјиштето, лизгање на земјиштето, ерозија, поплави или екстремни/лоши климатски услови како на пример големи температурни разлики, магли, силни ветришта, а што би можеле да доведат до тоа проектот да предизвика еколошки проблеми?
V	Области со квалитетно или оскудно земјоделско земјиште?

W	Области кои можеби се резистентни на природна регенерација или каде нови насади би можеле, но и не мора да успеат?
	Прашање: Дали проектот ќе влијае врз физичката состојба на било кој од медиумите на животната средина?
X	Атмосферското опкружување вклучувајќи ги локалните и пошироките климатски услови?
Y	Вода – на пр. количини, протоци или нивоа на реките, езерата, подземните води, речните устија, крајбрежните води или морето?
Z	Почви – на пр. количини, длабочини, влажност, стабилност или подложност на ерозија на почвите?
AA	Геолошки и услови на земјиштето?
	Прашање: Дали испуштањата од проектот ќе влијаат врз квалитетот на било кој од медиумите на животната средина?
BB	Квалитет на локалниот или глобалниот воздух вклучувајќи климатски промени и осиромашување на озонот?
CC	Квалитет на водата – реки, езера, подземни води, речни устија, крајбрежни води или морето?
DD	Нутритивен статус и еутрофикација на водите.
EE	Ацидификација на почви или води?
FF	Почви?
GG	Бучава?
HH	Температура, светлина или електромагнетно зрачење вклучувајќи електрична интерференција?
II	Продуктивност на природни или земјоделски системи?
	Прашање: Дали проектот ќе придонесе за намалување на некои и онака оскудни ресурси на локално или глобално ниво?
JJ	Фосилни горива?
KK	Други необновливи ресурси како што се минерали, агрегати и слично?
LL	Инфраструктурен капацитет на локалитетот – вода, канализација, производство и пренос на електрична енергија, телекомуникации, отстранување на отпад, патишта, железница итн.?
	Прашање: Дали проектот ќе влијае врз некоја детерминанта од здравјето или добросостојбата на луѓето или заедницата?
MM	Појава или нарушување на векторите на болести меѓу кои и инсектите?
NN	Појава на болести кај поединци или популации?
OO	Вулнерабилност на популации на болест?
PP	Чувство на поединците за личната сигурност?
QQ	Кохезија и идентитет на заедницата?
RR	Културен идентитет и здруженија?
SS	Малцински права?
TT	Услови на домување?
UU	Вработување и квалитет на вработување?
VV	Економски услови?
WW	Социјални институции?

ПРИЛОГ 4
ЛИСТА НА ПРОВЕРКА ЗА ОЦЕНКА НА СООДВЕТНОСТА

1. ОПИС НА ПРОЕКТОТ				
Бр.	Преглед на прашања	Релевантно?	Соодветно или несоодветно обработено?	Кои понатамошни информации се потребни?
Цели и физички карактеристики на проектот				
1	Дали се објаснети целите на проектот и потребата од таков проект?			
2	Дали е опишана програмата за изведување на проектот, со детална проценка на времетраењето, почетокот и крајот на градењето, работата и престанувањето со работа. (овде треба да се вклучени сите фази на различните активности кои се дел од проектот, на пр. фазите на ископување кај рударските активности)			
3	Дали се опишани главните медиуми на проектот?			
4	Дали е определена локацијата на проектот и сите негови медиуми со користење на мапи, планови и дијаграми доколку е потребно?			
5	Дали е опишан распоредот на просторот на кој се наоѓа проектот? (згради, подземни работи, складишта, водоснабдување, пристапни коридори, граници)			
6	За линиските проекти, дали се објаснети патот на коридорот, вертикалната и хоризонталната поставеност, прокопувањата и земјени работи?			
7	Дали се објаснети активностите кои се вклучени во градењето на проектот?			
8	Дали се опишани сите активности кои се одвиваат за време на работењето на проектот?			
9	Дали се опишани активностите кои се вклучени во престанокот на работата на проектот? (на пр. затварање, расклопување, разурнување, чистење, обновување, пренамена итн.)			
10	Дали се опишани сите дополнителни услуги потребни за проектот? (пристап, вода, одвод, одлагање на отпад, струја, телефон, како и патишта, цевки,			

	напојување со струја)			
11	Дали се развило нешто друго како последица на проектот? (на пр. нови куќи, патишта, инфраструктура за довод и одвод на вода, водоводна и одводна инфраструктура)			
12	Дали некои од постоечките активности ќе се изменат или ќе престанат како последица на проектот?			
13	Дали со некои од постоечките или планираните активности проектот би можел да има кумулативен ефект?			
Големина на проектот				
14	Дали е измерено и прикажано на мапа земјиштето на кое се протегаат сите постојани медиуми на проектот?			
15	Дали е измерено и прикажано на мапа земјиштето кое е потребно привремено да се користи?			
16	Дали е опишана понатамошната употребата на земјиштето кое се користи привремено во работењето на проектот?(земјиште кое се употребува ископување руда, кршење камен или вадење песок)			
17	Дали е определена големината на други градби кои се развиле како дел од проектот? (најниската површина и висината на зградите, големина на ископините, големина и висина на постројката, висина на конструкции како насип/канал, мостови на оџаци, течение и понирање на вода)			
18	Дали е опишана формата и изгледот на сите градби и други работи кои се развиле како дел од проектот? (видот и бојата на материјалите архитектонски дизајн на градбите, видови на постројки, итн)			
19	Кај проектите за урбанизација и развој, дали е даден бројот како и карактеристиките на новото население и работните организации?			
20	Кај проекти кај кои е предвидено да се дислоцираат луѓе или бизниси, дали е даден нивниот бројот и карактеристики.			
21	Кај сообраќајните инфраструктурни проекти, како и кај проекти кои создаваат значителен сообраќај, дали е опишан видот, обемот, патеката и географскиот распоред на новиот сообраќај кој се			

	создава или е пренасочен како последица од проектот?			
Производни процеси и користени ресурси				
22	Дали се опишани сите процеси вклучени во работата на проектот? (производствени или технички процеси, производство на примарни сировини, земјоделски и шумарски методи на производство, процеси на екстракција)			
23	Дали се опишани видовите и количината на производите од проектот? (примарни сировини или обработени производи, материјални добра како што е струјата или водата, или услуги како домови, транспорт, училишта, рекреација, комунални услуги итн.)			
24	Дали е разговарано околу видот и количината на сировини и енергија кои се потребни во изградбата и работењето?			
25	Дали е разговарано за последиците врз животната средина од користењето на сировините?			
26	Дали е разговарано за употребата на енергија и видот на материјалите?			
27	Дали се определени и измерени опасни материјали кои се употребувале, чувале и произведувале од проектот ? за време на градба за време на работа за време на активностите за престанок со работа			
28	Дали е разговарано за транспортот на сировини до проектот и колку пати транспортот би бил потребен? (вклучувајќи патен, железнички и морски транспорт) за време на градба за време на работа за време на активностите за престанок со работа			
29	Дали се создаваат или затвораат работни места како последица од проектот? за време на градба за време на работа за време на активностите за престанок со работа			
30	Дали е уреден пристапот и дали е извршена проценка на бројот на превози кои би биле потребни за довозување на работниците и посетителите до проектот?			

	за време на градба за време на работа за време на активностите за престанок со работа			
31	Дали е разговарано за обезбедување на домови и други услуги на привремените или постојаните вработени на проектот?			
Отпад и емисии				
32	Дали се определени видовите и количините на цврст отпад создадени од проектот? (вклучувајќи и отпад од градењето и разурнувањето, расипан вишок, процесирани отпад, нуспродукти, вишок или одбиени производи, комерцијален отпад, земјоделски или шумарски отпад итн) за време на градба за време на работа за време на активностите за престанок со работа			
33	Дали е разговарано за составот и токсичноста или за другите опасности од цврстиот отпад создаден од страна на проектот?			
34	Дали се опишани методите за собирање, чување, третирање, транспортирање и конечно одлагање на овој цврст отпад?			
35	Дали е разговарано за местото на конечно одлагање на отпадот?			
36	Дали се определени видот и количеството на ефлуенти создадени од проектот? (вклучувајќи дренажа и истекување, ладење на водата, третирани ефлуенти, отпадоци) за време на градба за време на работа за време на активностите за престанок со работа			
37	Дали е разговарано за составот и токсичноста или за другите опасности од ефлуентите создадени од страна на проектот?			
38	Дали се опишани методите за собирање, чување, третирање, транспортирање и конечно одлагање на овие ефлуенти?			
39	Дали е разговарано за местото на конечно одлагање на ефлуентот?			

40	Дали се определени видот и количината на емисии во воздухот создадени од проектот? (вклучувајќи и преработени емисии, фугитивни емисии, емисии од согорување на фосилни горива, емисии од сообраќај, прашина, мириси) за време на градба за време на работа за време на активностите за престанок со работа			
41	Дали е разговарано за составот и тосичноста или за другите опасности од емисиите во воздухот создадени од страна на проектот?			
42	Дали се опишани методите за собирање, третирање, и конечно одлагање на отпадот добиен со контрола на овие емисии во воздух?			
43	Дали се определени местата за испуштање на емисиите во воздух и нивните карактеристики? (брзина и температура на испуштање)			
44	Дали е обработена можноста за искористување на материјалите од отпадот? (вклучувајќи повторна употреба, рециклирање или обновување на енергијата со употреба на цврст отпад и ефлуенти)			
45	Дали се определени изворите на бучава, топлина, светлина или електромагнетна радијација кои потекнуваат од проектот и која е нивната количина? (вклучувајќи опрема, процеси, градежни работи, сообраќај, осветлување итн.)			
46	Дали се определени методите за пресметување на количините и составот на сите остатоци и емисии, дали имало некои потешкотии околу тоа за кои е разговарано?			
47	Дали е вклучена несигурноста при проценките на отпад и емисии?			
Ризици од несреќи и опасности				
48	Дали е разговарано за ризиците кои потекнуваат од проектот? - ризик од користење на опасни материи - ризик од ширење на пожар и експлозии - ризик од сообраќајни несреќи - ризик од дефект или оштетување на процесот или просториите			

	- ризик од изложеност на проектот на природни катастрофи (земјотрес, поплава, лизгање на земјиште итн.)			
49	Дали се опишани мерките за спречување на несреќи и реагирање во итни случаи? (превентивни мерки, обука, планови за вонредни состојби, планови за итни состојби итн.)			
Други прашања за опис на проектот				
50	Прашања што органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина ги смета за потребни			
	...			

2. ЗЕМАЊЕ ПРЕДВИД НА АЛТЕРНАТИВИТЕ НА ПРОЕКТОТ

1	Дали е опишан процесот со помош на кој проектот е развиен(реализиран) и дали се опишани алтернативите кои биле земени во предвид во текот на реализирањето на проектот (доколку се можни алтернативни решенија)?			
2	Дали е опишана основата на состојбата во случај кога не би дошло до реализација на проектот?			
3	Дали се алтернативите реални и оправдани(оргинални) алтернативе за проектот?			
4	Дали се објаснети причините за изборот на предложениот проект, вклучувајќи ги и причините поврзани со животната средина?			
5	Дали се споредени главните влијанија врз животната средина од алтернативите со оние на предложениот проект?			
Други прашања во врска со алтернативите на проектот				
	...			

3. ОПИС НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА ЗАСЕГНАТА ОД ИЗВЕДУВАЊЕТО НА ПРОЕКТОТ

Аспекти на животната средина				
1	Дали е опишано постојното користење на земјиштето и неговата околина на кое би се изведувал проектот и дали на земјиштето живеат или го користат луѓе? (вклучувајќи резиденцијално, комерцијално, индустриско, земјоделско и			

	друго користење на земјиштето)			
2	Дали е објаснета геологијата, топографијата и почвите на земјиштето на кое би се изведувал проектот?			
3	Дали некои значајни карактеристики на топографијата или геологијата на областа се опишани и дали се условите и употребата на почвите објаснети? (вклучувајќи квалитет на почвите, ерозија, земјоделска употреба и квалитет)			
4	Дали фауната и флората и живеалиштата на земјиштето на кое се изведува проектот и околината се опишани и прикажани на соодветни мапи?			
5	Дали населеноста на видовите и карактеристиките на живеалиштата се засегнати од изведувањето на проектот и дали се дефинирани некои заштитени видови или подрачја?			
6	Дали е опишан водниот дел од животната средина на областа? (вклучувајќи истечни и статични, површински воид, подземни воид, притоки, сливно подрачје, крајбрежни води, вклучувајќи истекување и дренажа)			
7	Дали е опишана хидрологијата, квалитетот на водата и употребата на водните ресурси кои можат да бидат засегнати од изведувањето на проектот?			
8	Дали се опишани локалните климатски и метеоролошки услови и постојниот квалитет на воздухот во областа?			
9	Дали е опишана бучавата?			
10	Дали е опишана постојната состојба во смисла на свтлина, топлина и електромагнетна радијација?			
11	Дали постојат и дали се опишани материјални добра во областа кои би биле засегнати од изведувањето на проектот? (вклучувајќи згради, други градби, минерални и водни ресурси)			
12	Дали поради изведување на проектот би дошло до поделување на археолошки, историски, архитектонски или други општествени или културни знаменитости како и заштитени подрачја во областа?			
13	Дали се опишани пределот или урбана средина што би биле засегнати од проектот?			
14	Дали се опишани демографските и социоекономските услови (вработеност) во			

	областа?			
15	Дали се опишани идните промени во горе наведените аспекти на животната средина кои можат да настанат во отсуство на проектот?			
Прибирање на податоци и испитувачки методи				
16	Дали проучуваната област е доволно широко дефинирана и ги вклучува сите области кои би биле засегнати од изведувањето на проектот?			
17	Дали се контактирани сите релевантни национални и локални авторитети со цел да се соберат информации за основните карактеристики на животната средина?			
18	Дали се адекватно назначени изворите на податоци и информации за основните карактеристики на животната средина?			
19	Доколку во подготовката на студијата за оцена на влијанието врз животната средина се употребувани испитувачки методи, дали се појавиле тешкотии или некои несигурности во податците?			
20	Дали користените методи се соодветни за постигнување на целта?			
21	Дали се идентификувани некои важни недостатоци во податоците за животната средина и начините кои се употребени за справување со истите за време на оцената?			
22	Доколку има потреба од испитување со цел да се определат основните карактеристики на животната средина, но тие испитувања не се практични од било која причина, дали причината за тоа е наведена и дали е предложено испитувањата да се извршат во некоја подоцнежна фаза?			
Други прашања во врска со описот на животната средина?				
4. ОПИС НА МОЖНИ ЗНАЧИТЕЛНИ ВЛИЈАНИЈА НА ПРОЕКТОТ				
Обем на влијанијата				
1	Дали е опишана постапката со која се определува обемот на студијата за оцена на влијанието врз животната средина?			
2	Дали е очигледно дека е усвоен систематски пристап кон определување на обемот?			
3	Дали е очигледно дека беше спроведена			

	комплетна консултација во текот на утврдувањето на обемот?			
4	Дали се презентирани коментарите и гледиштата на консултираните страни?			
Предвидување на директните влијанија				
5	Дали соодветно се проценети и опишани директните, основни ефекти на користењето на земјиште и луѓето?			
6	Дали соодветно се проценети и опишани директните, основни ефекти на геолошки видови и карактеристики на почвата?			
7	Дали соодветно се проценети и опишани директните, основни ефекти на флората и фауната и живеалишта?			
8	Дали соодветно се проценети и опишани директните, основни ефекти на хидрологијата и квалитетот на водата во водените живеалишта?			
9	Дали соодветно се проценети и опишани директните, основни ефекти од употребата на водениот дел од животната средина ?			
10	Дали соодветно се проценети и опишани директните, основни ефекти на квалитетот на воздухот и климатските услови?			
11	Дали соодветно се проценети и опишани директните, основни ефекти на бучавата и вибрациите?			
12	Дали соодветно се проценети и опишани директните, основни ефекти на топлината, светлината или електромагнетаната радијација?			
13	Дали се опишани директните, основни ефекти на материјалните добра и осиромашување на необновливите природни ресурси(т.е фосилни горива, минерали)?			
14	Дали се опишани директните, основни ефекти на локацијата или видот на културните наследства?			
15	Дали се опишани и соодветно илустрирани директните, основни ефекти на квалитетот на пределот и неговиот видлив дел и пристапите за набљудување?			
16	Дали соодветно се измерени и опишани директните, основни ефекти на демографијата, социјалните и социо-економските услови во областите?			
Предвидување на секундарните, привремени, краткорочни, долгорочни, ненадејни, индиректни, кумулативни влијанија				

17	Дали се опишани и соодветно проценети секундарните ефекти на горенаведените аспекти во животната средина предизвикана со примарните ефекти на другите аспекти?(ефекти врз фауна, флора и живеалишта предизвикани од загадување на почва, вода и воздух или бучава)			
18	Дали се опишани привремените, краткорочните ефекти предизвикани во текот на градбата или во текот на временски ограничените фази во проектните операции со престанокот со работа?			
19	Дали се опишани постојаните ефекти врз животната средина предизвикани со градењето, операциите и престанокот со работа на проектот?			
20	Дали се опишани долгорочните ефекти врз животната средина предизвикани во текот на целосното времетраење на проектните операции или предизвикани со надоградување на загадувачките материи во животната средина?			
21	Дали се проценети и соодветно опишани ефекти кои може да бидат предизвикано со несреќни случаи, неприродни настани или изложеност на проектот на природни или предизвикани од човек непогоди?			
22	Дали се опишани влијанијата врз животната средина предизвикани со дополнителни активности на главниот проектот?(дополнителните активности се дел од проектот меѓутоа најчесто се изведуваат далеку од локацијата на главниот проект, на пр. инфраструктура за пристап до проектот, сообраќај, снабдување со електрична енергија, суровини и др.)			
23	Дали се опишани индиректните влијанија врз животната средина од активностите кои настанале како последица на главниот проект?(последиците се третираат како посебен проект, а не како составен дел од главниот проект, активности кои биле испровоцирани со имплементација на главниот проект т.е услуги, обезбедување на домови за новото население итн.)			
24	Дали се опишани кумулативните влијанија врз животната средина на предизвикани од			

	проектот заедно со другите постоечки и планирани активности во областа? (различни идни сценарија, вклучувајќи и сценарио за најлош можен случај да се опише)			
25	Дали се определени географското простирање, времетраење, фреквенција, реверзибилност и веројатност од случување за секој ефект посебно?			
Предвидување на ефектите врз човековото здравје и врз прашањата на одржливиот развој				
26	Дали се опишани и каде што е возможно измерени примарните и секундарните ефекти врз човечкото здравје? (на пр. ефекти врз здравјето предизвикани од испуштање на токсични супстанции во животната средина, ризици по здравјето кои произлегуваат од опасности/штетност во врска со изведувањето на проектот, ефекти предизвикани од промени во векторите на болестите предизвикани од проектот, промени во животните услови, ефекти врз вулнерабилни групи)			
27	Дали онаму каде што е потребно се дискутирани влијанијата на биодиверзитетот, глобалните климатски промени и одржливиот развој?			
Процена на значителноста на влијанијата				
28	Дали значителноста на секој од предвидените влијанија е дискутирана во однос на неговата усогласеност со правните барања и дали се засегнати бројот, важноста и осетливоста на луѓето, ресурсите или некои други рецептори?			
29	Каде што влијанијата се проценувале спротивно на правните стандарди или барања дали се користените и следени соодветни локални, национални или интернационални стандарди и релевантни водичи?			
30	Дали се опишани позитивните и негативните влијанија врз животната средина?			
31	Дали е јасно опишана значителноста на секое влијание?			
Методи на оцена на влијанието				
32	Дали се опишани методите кои се употребени за предвидување на влијанијата и причините за нивниот избор, и дали се дискутирани појавените проблем			

	и несигурности на добиените резултати?			
33	Доколку има несигурности на деталите на проектот и нивното влијание врз животната средина, дали е предвиден најлошиот можен случај?			
34	Доколку има тешкотии при собирање на податоци кои се потребни за предвидување или процена на влијанијата, дали тие тешкотии се согледани и дали се дискутирани нивните импликации врз резултатите?			
35	Дали основите за проценка на значителноста и важноста на влијанијата се јасно опишани?			
36	Дали влијанијата се опишани во случај кога сите предложени мерки за намалување се имплементирани т.е. дали се опишани влијанијата од отпадот?			
37	Дали секое влијание се третира на начин кој соодветствува на неговата важност при добивањето на дозвола / согласност за изведување на влијанието? Дали дискусијата се фокусира на клучните работи и дали ги избегнува нерелевантните и непотребните информации?			
38	Дали се дава соодветно значење на најнеповолните влијанија од проектот со помал акцент на помалку значителните влијанија?			
Други прашања во врска со описот на влијанијата				

5. ОПИС НА МЕРКИТЕ ЗА НАМАЛУВАЊЕ НА ВЛИЈАНИЈАТА

1	Во случај на значително неповолно влијание врз животната средина, дали е разговарано за начинот на намалување на ваквото влијание?			
2	Дали се јасно опишани мерките кои инвеститорот ги предлага за намалување на влијанијата и дали е јасно објаснет нивниот ефект на големината и значителноста на влијанијата?			
3	Да се наведе доколку ефектот од мерките за намалување на интензитетот и значителноста на влијанијата не е сигурен.			

4	Дали е јасно дека инвеститорот има обврска да ги имплементира предложените мерки за намалување или дека мерките за намалување се само предлози и препораки?			
5	Дали се објаснети причините зошто инвеститорот ги одбрал тие мерки за намалување?			
6	Дали е јасно дефинирано кој има обврска да ги спроведува и финансира мерките за намалување?			
7	Доколку не е практично да се применуваат мерки за намалување или инвеститорот не предложил такви мерки, да се наведат причините за тоа.			
8	Дали е јасно/евидентно дека инвеститорот ги земал предвид сите можни начини за намалување вклучувајќи и мерки за намалување и избегнување на влијанијата преку алтернативни стратегии или локации, промени во дизајнот и поставеноста на проектот, промени во методите и процесите, третман по процесот, промени во имплементацијата на плановите и управувањето, мерки за репарација и поправање на влијанијата и мерки за компензација на влијанијата.			
9	Дали се препорачани мерки за мониторинг и управување со влијанијата од отпадот?			
10	Дали има негативни ефекти од предложените мерки за управување?			
Други прашања за мерките за намалување				

6. НЕТЕХНИЧКО РЕЗИМЕ

1	Дали во студијата за оцена на влијанијата од проектите врз животната средина е вклучено нетехничко резиме?			
2	Дали резимето содржи концизен, но разбирлив опис на проектот, неговата животна средина, влијанијата од проектот врз животната средина, и предложените мерки за намалување?			
3	Дали во резимето се потенцирани значителни неизвесности во врска со влијанието на проектот врз животната средина?			
4	Дали резимето ја објаснува постапката за			

	добивање дозвола/согласност за реализација на проектот(на пр. дозвола за градба) и каква е улогата на оцената на влијанието врз животната средина во тој процес?			
5	Дали резимето дава краток опис на пристапот кон изведување на оцена на влијанието од проектот врз животната средина?			
6	Дали е резимето напишано со нетехнички јазик, со избегнување на технички термини, детални податоци и научни дискусии?			
7	Дали би било разбирливо за нестручен/лаик член на јавноста?			
Други прашања во врска со нетехничкото резиме				
	...			

7. КВАЛИТЕТ НА ПРЕЗЕНТАЦИЈАТА				
1	Дали студијата за оцена на влијанието од проектите врз животната средина е достапна во еден или повеќе јасно дефинирани документи?			
2	Дали се документите логички организирани и јасно структурирани за читачот да може лесно да ја лоцира бараната информација?			
3	Дали има содржина на почетокот на документот?			
4	Дали има јасен опис на постапката која е следена?			
5	Дали е презентацијата јасна, но концизна избегнувајќи ги ирелевантните податоци и информации?			
6	Дали презентацијата се служи со табели, графикон /дијаграми, мапи, фотографии и др.			
7	Дали презентацијата се служи со прилози кои овозможуваат да се презентираат податоци кои не се суштински за разбирање на главниот текст?			
8	Дали сите анализи и заклучоци се адекватно поткрепени со податоци и докази?			
9	Дали се наведени сите извори на податоци?			
10	Дали е користена иста терминологија низ целиот текст?			
11	Дали се чита како еден документ со упатувања помеѓу деловите кои му помагаат на читателот полесно да се снајде во текстот?			

12	Дали е презентацијата доволно демонстративна и најмногу што може непристрасна и објективна?			
Други прашања во врска со квалитетот на презентацијата?				
	...			

ПРИЛОГ 5
ПРИМЕР КАКО СЕ ПОПОЛНУВА ЛИСТА НА ПРОВЕРКА ЗА УТВРДУВАЊЕ НА ПОТРЕБАТА
ОД ОВЖС ОД ОДРЕДЕН ПРОЕКТ
(од Упатството на Европската комисија)

Прашања што треба да се земат предвид. За подетални упатства за факторите што треба да се земат предвид погледнете ги подеталните прашања наведени во Упатството за определување на обемот на ОВЖС	Да / Не / ? Накратко опишете	Дали ова ќе доведе до значителни влијанија? Да / Не / ? - Зошто?
Краток опис на проектот: Изградба на 500 куќи до постоечка рурална населба во градот Х.		
1. Дали изградбата, работењето или затворањето на проектот ќе содржи активности кои ќе предизвикаат физички промени на локалитетот (топографија, користење на земјиштето, промени во водните тела итн.)?	Да. Проектот ќе опфати градежно уредување на една голема површина која во моментов се користи за земјоделие и низ која поминува една мала река.	Да. Губење на земјоделско земјиште и пренасочување на река.
3. Дали проектот ќе опфати употреба, чување, транспорт, постапување со или производство на супстанции или материјали што би можеле да бидат штетни по здравјето на луѓето или по животната средина, или што би предизвикале загриженост во врска со реални или перцепирани ризици по здравјето на луѓето?	Не, освен во мали количини што вообичаено се користат од страна на домаќинствата.	Не.
4. Дали проектот ќе произведува цврст отпад за време на изградбата, работењето или затворањето на инсталацијата?	Да. Изградбата ќе бара ископ на еден мал рид и транспорт и отстранување или повторно искористување на голема количина јаловина.	Да. Транспортот би можел да има значително влијание врз соседното село.
9. Дали проектот ќе доведе до социјални промени, како на пример во однос на демографијата, традиционалниот начин на живот, вработеноста?	Не. Постојното село главно било изградено во педесеттите години од XX век.	Не.
10. Дали постојат и други фактори што треба да се земат предвид како на пример последователниот развој којшто би можел да доведе до влијанија врз животната средина или до можност за кумулативни влијанија со други постоечки или планирани активности на локалитетот?	Да. Проектот ќе бара проширување на селската пречистителна станица која е веќе преоптоварена.	Да. Нема многу простор за проширување на пречистителната станица и таа веќе предизвикува проблеми во селото со миризбата.
19. Дали постојат реони или карактеристики од историска или културна важност на или околу локалитетот што би биле засегнати од проектот?	? Нема расположиви информации за областа.	? потребно е дополнително истражување

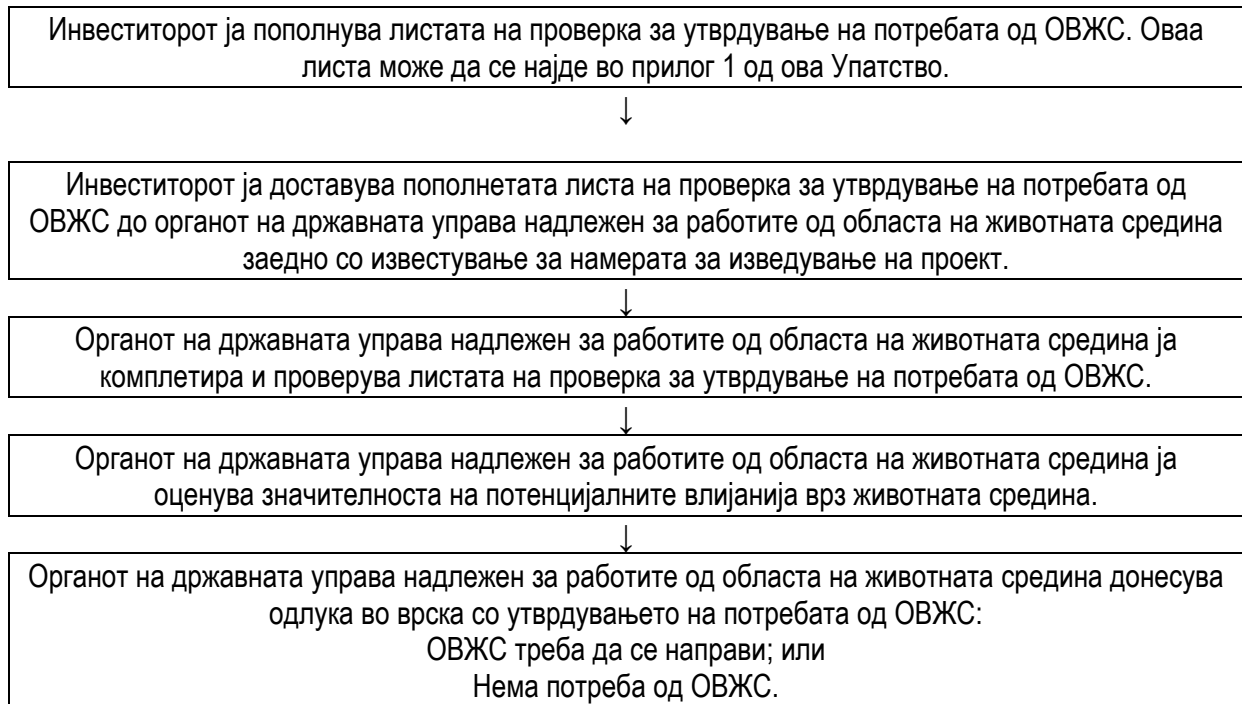
ПРИЛОГ 6
ПРИМЕР КАКО СЕ ПОПОЛНУВА ЛИСТА НА ПРОВЕРКА ЗА ОПРЕДЕЛУВАЊЕ НА ОБЕМОТ НА
ОВЖС ОД ОДРЕДЕН ПРОЕКТ
(од Упатството на Европската комисија)

Бр.	Прашања што треба да се земат предвид во фазата на определувањето на обемот на ОВЖС	Да/не / ?	Кои карактеристики од проектното опкружување би можеле да бидат засегнати?	Дали постои веројатност влијанието да биде значително? Зошто?
1. Дали проектот ќе содржи активности за време на изградбата, работењето или затворањето на објектот кои би создале промени на локалитетот како резултат на карактерот, големината, формата или намената на новиот објект?				
1.6	Работи на рушење?	Да	Ќе бара рушење на два историска објекта.	Да – објектите се од национално значење.
1.11	Чистење со багер?	Да	Ќе опфати чистење на канал со багер за да се создаде нов брег.	Не – каналот редовно се чисти и онака.
2. Дали проектот ќе користи природни ресурси, особено ресурси што не се обновливи или се оскудни?				
2.4	Агрегати?	Да	Создавање на градежна платформа која ќе користи голема количина на донесен материјал – земја и агрегати. Индиректно влијание врз местата на екстракција кои се на празна локација (на која никогаш немало градба).	Да – голема промена на животната средина на местата на екстракција. Влијание врз голем број луѓе кои се во близина. Многу ќе се оптоварат локалните залихи.
3. Дали проектот ќе опфати употреба, чување, транспорт, постапување со или производство на супстанции или материјали што би можеле да бидат штетни по здравјето на луѓето или по животната средина, или што би предизвикале загриженост во врска со реални или перцепирани ризици по здравјето на луѓето?				
3.4	Дали има особено ранливи групи на луѓе што би биле засегнати од проектот, на пример болнички пациенти, стари луѓе?	Да	Локацијата на проектот е веднаш до регионална болница и центар за долготрајна нега. Постои можност за значителна бучава и други вознемирувања за време на фазата на изградба.	Да – болничкиот амбиент може да стане многу побучен за време на таа една година период на градба.
4. Дали проектот ќе произведува цврст отпад за време на изградбата, работењето или затворањето на инсталацијата?				
4.2	Комунален отпад (отпад од домаќинствата и/или комерцијални објекти)?	Да	Новите жители ќе создаваат отпад од домаќинства и други видови отпад.	Не – постои изобилство на локален капацитет за управување со отпад.
5. Дали проектот ќе испушта загадувачки материји или некои опасни, токсични или штетни супстанции во воздухот?				
5.5	Прашина или миризби од постапувањето со материјали вклучувајќи градежни материјали, отпадни води и отпад?	Да	Земјата која се пренесува за време на изградбата може да биде прашлива во услови на сува клима и да влијае врз соседните живеалишта и жители.	Да – живеалиштата се меѓународно заштитени и ранливи на таложје на прашина. Состојбата на болничките пациенти би можела да се влоши преку изложеност на прашина.
6. Дали проектот ќе предизвика бучава и вибрации или ослободување на светлина, топлинска енергија или електромагнетни зрачења?				

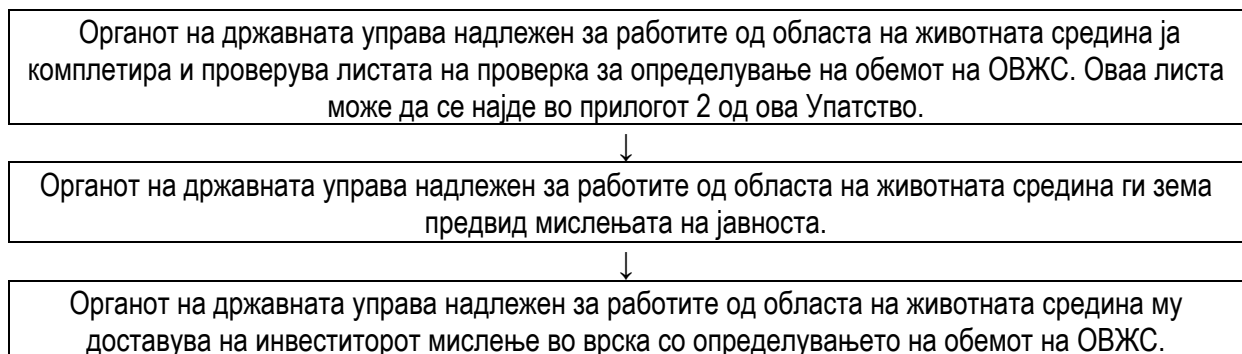
6.5	Од градежни работи или оперативен сообраќај?	Да	Густ сообраќај заради дотур на материјали за време на изградбата којшто влијае врз жителите и болницата.	Да – повисоки нивоа на бучава од сообраќајот и индустријата.
7. Дали проектот ќе доведе до ризик од контаминација на земјиштето или водата поради испуштања на загадувачки материји врз земјиштето или во канализација, површински води, подземни води, крајбрежни води или море?				
7.2	Од испуштање на отпадни води или други ефлуенти (пречистени или непречистени) во вода или во земја?	Да	Зголемување на количините на комунални отпадни води од новите жители.	Можно е – зависи од потребата од нови пречистителни станици.
8. Дали постои ризик од несреќи за време на изградбата или работењето на проектот што би можеле да го загорат човековото здравје или животната средина?				
8.4	Дали проектот би можел да биде засегнат од природни катастрофи кои би предизвикале штети врз животната средина (на пр. поплави, земјотреси, лизгање на земјиштето итн.)?	Да	Градбата е во рамките на плавно земјиште.	Да – владината политика предупредува да не се гради во области кои се подложни на поплави.
9. Дали проектот ќе доведе до социјални промени?				
9.1	Промени во големината, возраста, структурата на населението, социјалните групи итн.?	Да	Нови 10,000 жители ќе го зголемат бројот на население во непосредната област од 5,000 на 15,000 и ќе го променат карактерот на областа од рурална во урбана средина. Ова ќе влијае врз постоечката заедница, културниот идентитет и економските услови и ќе внесе диспаратни услови на домување.	Да – локалната заедница е мала и добро етаблирана, со силни локални институции и силен идентитет.

ПРИЛОГ 7 ПОЈАСНУВАЧКИ ДИЈАГРАМИ НА КЛУЧНИТЕ ПОСТАПКИ ЗА ОЦЕНА НА ВЛИЈАНИЕТО НА ПРОЕКТОТ ВРЗ ЖИВОТНАТА СРЕДИНА

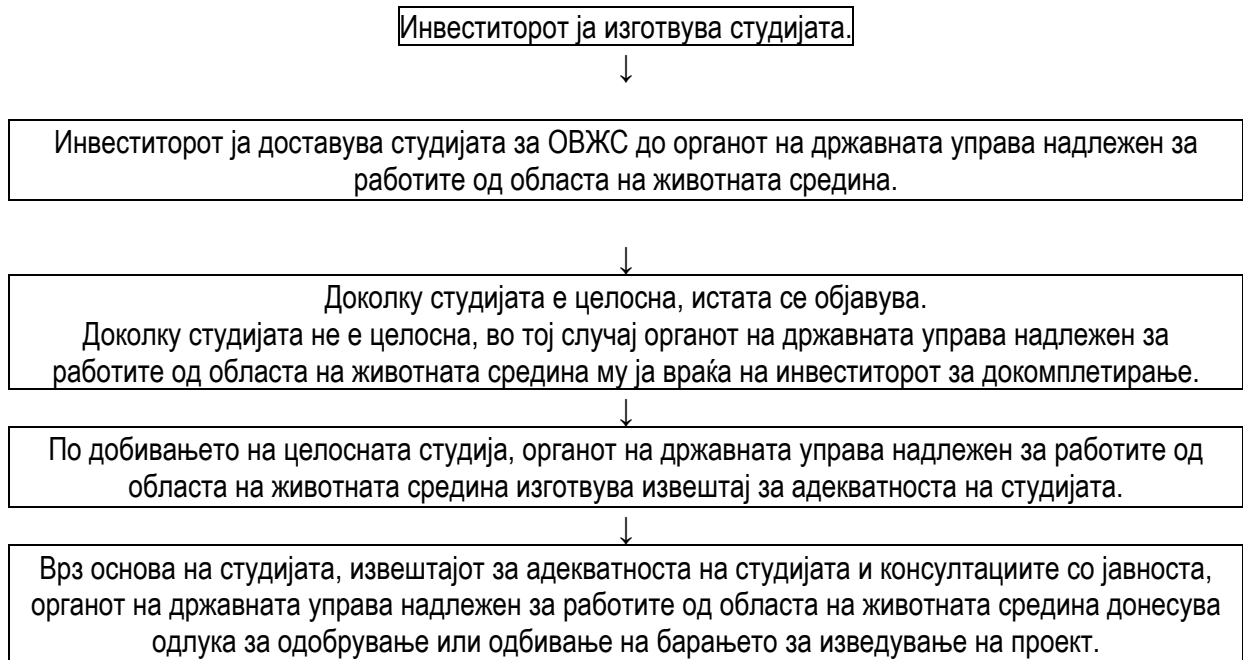
ДИЈАГРАМ НА ПОСТАПКАТА ЗА УТВРДУВАЊЕ НА ПОТРЕБАТА ОД ОВЖС

ДИЈАГРАМ НА ПОСТАПКАТА ЗА ОПРЕДЕЛУВАЊЕ НА ОБЕМОТ НА ОВЖС

ДИЈАГРАМ НА ПОСТАПКАТА ЗА ОЦЕНКА НА СООДВЕТНОСТА НА ОВЖС

КОЛОФОН

Клиент	: Влада на Македонија - Министерство за животна средина и просторно планирање
Проект	: Зајакнување на управувањето со животната средина
Автор	: Zen Makuch, Karen MacDonald
Учесници	: Билјана Вуковик, Михаела Ристевска, Искра Белчева, Константин Сидеровски, Бошко Ников, Маја Георгиева, Љупка Глигорова
Заменик Рак. на проектот	: Константин Сидеровски
Раководител на проектот	: Iain Maclean
Проектен Директор	: Dermot O'Dwyer
